

△ V Praze 3. ledna

Fil — a tomu se říká v Praze „silvestr“! — Ve Wismaru zamačkali o půlnoci na náměstí dvě děti. Ve Vídni zabili Ševce, který byl zámečnickem. V Berlíně musel policejní úřad už na týden napřed dát vyhlášku, že o Silvestra „nesmí se k půlnoci z oken střílet“. V Paříži sebrali 1129 osob pro opilství a 234 pro různou výtržnost. A u nás, v Praze, sídle Čechů — 3 mizerní opilci, 1 hloupý výtržník, a policejní raport ze všech čtvrtí a předměstí: „Všechno v pořádku, skandál žádný.“ Pak chceme být národem! — Šel jsem včera kolem policejního ředitelství, abych se podíval, nevlaje-li z jeho střechy černý prapor. Nevlál. Ale pranic bych se nedivil, kdyby náš pan policejní ředitel zadal za propuštěnou, — copak propánaboha má v té naší Praze také za radost! Jsme tak ostudně tiši, tak hanebně střízlivi, jsme — ale nechme toho!

Že prý se stáváme každým Novým rokem „nejen starší, nýbrž i moudřejší“. Nu — dnes už je třetí den nového roku, ale já o té moudrosti na sobě nepozoruju pranic. Rozumím, vlastně nerozumím tomu světu dnes v sobotu po Novém roce zrovna tak, jako jsem mu nerozuměl ve středu před Novým rokem. Především ale v něm nerozumím Národním listům, když se diví, že milé staročeské listy praví, naši politici vůdcové že potřebují alespoň ještě dvacet let, aby „vydobyli“ národu jenom „nejnaléhavější“ potřeby jeho.

Já, když se tak na naše vůdce podívám a na ty žární, veliké talenty jejich, já bych jim dal sto — řekněme třeba hned dvě stě let! A dal bych do makovice Prašné brány — snad se za nějakých dvě stě let, řekněme například roku 2085, bude přece zase Prašná brána obnovovat? — dal bych tam tedy do makovice pergamen a na něj následující slova:

Milý potomku!

My Tě srdečně pozdravujeme a doufáme, že Tě těmato párma rádkama vynatrefíme při dobrém zdraví; co nás se týká, my jsme chvalabohu ještě taktak zdrávi, víš, jak se říká: lala. A kdyby se snad stalo, že by roku Páně 2085 pořád ještě nebyly ukojeny ani ty „nejnalehavější“ potřeby Tvoje národní a Tvoji vůdcové národní že by od Tebe žádali pak ještě jednou lhůtu dvacíti let, prosíme Tě, dej jim ji. Nevrtj sebou, neházej rukama, a dej — vidíš, prosíme Tě za to my, vlastní praotcové Tvoji! Doufáme pevně, že nás uposlechněš a že jim tu lhůtu dáš, zvlášť když si je dobře prohlídneš. Nechtěj být Ty moudřejší, nežli jsme my, praotcové Tvoji, vždyť jsi přece jen potomek. Podívej se na nás: už nás vedou naši vůdci pětadvacet let a pořád k ničemu a nám je to jedno. A když například teď chtějí od nás tedy pětmečítma lét nových, nu dobře, my jim milerádi propůjčíme také nadál nejdlejší ucho své, ať nás za ně vedou, kam chtějí, od toho jsou „vůdci“.

Tak Tě ještě jednou srdečně pozdravujeme a doporučujeme milosti boží, která to snad všechno spraví.

Tvoji Tě milující prarodiče

△, — β, — a, m/p

V Čechách léta spásy 1885

P. S. Abysme Ti taky od nás něco řekli, tedy ten letošní silvestr nestál za nic. Měli jsme arcí ústřice, ale jen falešné (my je teď děláme z telecích mozků), a pak šampaňské, jenže také falešné (my je teď děláme ze sódové vody); vepřová sjímanka byla zato dobra a červené zelí taky.

Tvoji Tě pořád ještě milující

— jako nahoře —

Nu ano — proč bychom jim tu dvacítku nedali, z výše uvedených příčin! ? Ačkoli — kdoví jak oni si to vlastně myslí.

Pronesli svou žádost zrovna mezi svátky, právě uprostřed té nynější doby, kdy vždycky přišel jeden den práce a pak hned zas dva dny odpočinku, — člověk strašně zlení takovými časy — člověk pak pochopí, že se může někdo protáhnout, založit si ruce za hlavu a zavzdychnout: „Ach jen ještě dvacet let kdybych takhle nemusel dělat nic — pranic!“ — Nebo si snad všimli letitosti některých těch vůdců a že si pomyslili: „Jakpak dlouho budou asi ještě živi!“ — a že se starají, aby pak tedy byl také slavný funus, když byl život plný slávy. Aby lidé, vůči té dvacetileté lhůtě, říkali si za pohřebním vozem: „Ach — achich, jen ještě dvě leta a tři měsíce kdyby byl zůstal živ ten náš vůdce, on by nám to byl všechno vyvedl!“

Já arci nevím, kdo ty naše vůdce učinil našimi vůdci, a jmenovitě kdože jim dal to právo, aby s našimi historickými právy atd. zahrávali si jako s nějakým „žužú“ u svých hodiček, — rád bych toho člověka znal, řek bych mu svoje mínění — ale pro dvacet let! Dvacet kapek z moře věčnosti, ani ne plná polívková lžice! Alespoň nám dorostou v Čechách nové generace. Už se činí. V naší ulici jsou dvě chlapecké školy: jedna česká, druhá německá. Den co den po škole mezi kluky rvačky, jadrné, krásné! Pamatuji mne na nejkrásnější doby činuplné mé minulosti a rozžehuji v prsou mých do budoucna české vlasti jiskru nejskvělejších nadějí! Ale kupodivu — kluci z české školy mluví všichni česky a kluci z německé školy mluví také všichni česky. — Vidíte, já už tomu nerozuměl ve středu a nerozumím tomu ani ještě dnes v sobotu, pročže pražská obec pro tyhle české děti staví školy české a pro tamtyhle české děti zase školy německé. Ví to někdo?

Povídám, že nejsem moudřejší ani o coul. Ne — ne, čtenáři lichometný, nepotřásej hlavou, neříkej „Ale —!“; já to vím. Nerozumím pravdě tohoto světa, také ale ne jeho komedii. Ba ani ne jeho „komediím“, odehrávaným v divadle a na něm. Koukej se, čtenáři milý! Je tomu teď zrovna dvacet let, kdy jsem hodlal svět překvapit něčím velkým, zvláštním, ohromujícím duchaplným, a vypsalsám sobě tedy cenu na velezajímavou jednu otázku „dramaturgickou“. A sice: „Jaké změny byl by Shakespeare musil učinit na svém Kupci benátském,

kdyby Shylock byl býval vegetariánem?“ Za cenu jsem si určil: hubičku od nejhezčího pražského děvčete. Věru, vidíte, já bych si ji byl dal dát — takový jsem člověk!

Ale dvacet let přemýšlím, koušu pero, obracím Shylocka sem a tam, a nevím pořád nic! Dvacet let si prohlížím pražská děvčátka na procházkách, bálech a koncertech, vím rok co rok zcela určitě, která z nich by mně pak vyplatila tu mou cenu, — ale co spravedlivý člověk musím se vyznat, že jsem si jí věru ještě nezasloužil. Také vím už teď zase třetí den, která holka je letos tedy nejhezčí, — lámu si tou svou dramaturgickou otázkou hlavu — ale uvidíš, čtenáři, já tu hubičku nedostanu ani letos! Že se mohu ve svém úsudku o té „nejhezčí“ mýlit? No víš, prostořeký čtenáři, dříve snad ano, teď už ne. Dokud si holky všímaly také mne, býval úsudek můj arci často popleten; ale teď, když si mne už nevšímne žádná, všímám si já jich tím pohodlněj.

Ach bože — jakpak asi budou dámy vypadat po letošek ten celý! Jak se budou přeměňovat, modernizovat, zdokonalovat! Kdo by to věděl! Vždyť to ani nevědí ony samy, — vždyť ženy, ty „největší hádanky přírody“, jsou hádankou i samy sobě! — Čím budou zdobit tělíčko své? Čím pokrývat hlavičku svoji? — Že prý bude forma letošních jarních kloboučků zase jednou vojenská, píše se z Paříže. Ale přitom prý zcela nová. — Nová!? — Už nosily dámy, pokud víme, infanteristické čáky. Hulánské čapky. Myslivecké klobouky. Voltížerské kápi. Husarské kalpaky. Kozácké beranice. Dorobanské lemovky. Zbývá — piklhaubna. Ale pod německou piklhaubnu naše vlastenky nedostaneš — ne — ne a ne! — nikdy! — pranikdy! — i kdyby to móda velela — a ty piklhaubny byly sebekrásnější — a náramně jim slušely — — ne! — — — ne? — — ne-e? — ? — ?

Ano — naše vlastenky! Těm bych nesměl přijít se žertem, s jakým přišel o Silvestra jistý německý fejetonista Němkyním v říši, aby prý na prospěch jakéhos vlasteneckého účele vzdaly se jedné z moderních „ozdob“ svých, totiž takřečených „turnýr“ — po česku „honzíky“ zvaných. Říci tohle našim Češkám, třeba jen v žertu — ihned by letěly „honzíky“

na oltář vlasti! A tomu kterému vlasteneckému účeli by bylo spomoženo. Zcela jednoduchý „honzík“ žíněný stojí 75 nových. A hedvábný 3 zlatky a více. Mnohá dáma si arci lecjak také vypomáhá, třeba sbalenou zástěrou starou — ale za dva šestáky i ta stará zástěra stojí — —

Kam jsem se to dostal!

NÁRODNÍ LISTY 4. ledna 1885

△ *V Praze 24. ledna*

Už kdyby bylo po masopustě — nemohu se na to více dívat! Holka jindy krásná (po některé noci hned celá šnůra holek jindy krásných), a má bledé tváře, žluté čelo, modré kruhy kolem očí a v očích smutek nevýslovný, úmorně těžkou žalobu na pořádek toho světa, stesk zoufalý! Vždyť já ji vidím v duchu, tu nebohou, jak se vlekla po kolenou, jak lomila rukama: „Otče, braň mé matce, aby mne nemohla vést do plesu! — Matko, roditelko, zabraň otci, aby mi nemohl koupit hezké šaty nové!“ Slyším ji, jak volala k nebi, — ale to nebe, které stvořilo fiakry a drožky, to nezná žádného slitování, vzalo ji, hodilo ji do bálového sálu a zde se jí chopily mužské ruce, tiskly ji na žádostivá mužská prsa, strhly ji do hříšného víru — a trouby ještě k tomu hrály, aby přehlušily její vzdechy, bubny roko-taly, aby nebylo slyšet teskný tlukot srdce. A tak to šlo od devíti do dvanácti, od dvanácti do dvou, od dvou do čtyř, a pořád, pořád ji mrská a žihá myšlenka: Zejtra tě potká △ fejeto-nista na ulici a napíše: „Ta holka vypadá jako panádl!“ To je děsné!

Nu — jen se mi, holčičky, nerozplačte! Je to věc zlá, tuze zlá, tenhle masopust, ale uvidíte: on mu bude také konec. Najednou přijde jakás středa a ta středa bude Popelec a vy řeknete: „Vždyť nám to povídal!“ — Uvidíte! Teď se ovšem scvrkáte, chudinky, ale pak se zase pojednou natáhnete, o celé tři slabiky se natáhnete, místo „spanilé“ budete v referátech zase „spanilomyslné“ a místo na plesy přijdete na bazary. Nebojte se, dušičky, však ona o bazary nebude pražádná nouze. My máme pořád sbírky a pořád bazary, ať už načkoli. Chceme-li mít český kostel, musíme si zřídit sbírku a bazar, chceme-li divadlo, — sbírku a bazar, chceme-li školu, — sbírku a bazar. Jenom o kriminál se nemusíme starat, ten se nám

stává zcela sám — buďme rádi, že alespoň ten! Ostatně by to nebylo ani nic nového, kdyby se bazar také ve prospěch kriminálu zřídil. Je tomu asi dvě stě let, kdy v městě Vratislavi, tenkrát ještě náležejícím „nám Čechům“, občané cítili pojednou neodolatelnou touhu po ústavu takovém; neměli ale peněz, a zařídili tedy věcnou loterii a bazar. Loterie ta trvala „několik zim“, jak kronikář praví, a byla to vůbec první věcná loterie v Evropě, o níž historie dává zprávu.

Miluju bazary. Člověk se zbaví všeho starého haraburdí, které mu překáží v bytu, a je-li s bazarem spojena loterie, vyhraje zase haraburdí jiné, jež poslouží, aby národní ruch byl podporován také příště. Posledně jsem vyhrál porculánového Číňana, který třepá ručičkami. Znáám ho dobře, daroval jsem ho před dvaceti lety do bazaru ve prospěch Zdenky Havlíčkovy, a tenkrát byl zcela nový — na mou pravdu byl zcela nový! Kolik asi prodělal bazarů od těch dob! Co vydělal pro vlast, pro národ peněz! Teď stojí na mém psacím stolku a dívám se na něj. Vypadá nějak zešuntěle, za těch dvacet let. Snad on se dívá také na mne a myslí si: „Za těch dvacet let —,“ i ty hrubiáne, že ti přerazím pracku!

Počkej, půjdeš zas do tmy! Právě skládá služka už zase některé „zajisté cennější“ věci do bedničky — vždyť člověk neví, který den, kterou hodinu a minutu „volající vlast“ se zase ozve. Má ty věci už tedy na podlaze. Malou plechovou spořitelničku, pěkně zeleně natřenou; stojí mezi bratry za šesták. Elegantní kožené desky na kalendář; nehtem vyškřábaný rok 1872 je na nich sice ještě dobře vidět, ale to neškodí. Koflíček na kávu; je arci ještě k potřebě — když už jsem ale jednou v dávání! Domácí aksamitová čepička; z třapce má sice zlaté nitě vytahány, také podšívka by měla být nova, ale vlasti bude slušet ještě dost dobře! — „Tak — a dejte toho Číňana k tomu! Abych pak snad nezapomněl, říkám vám hned: až vás s tímhle někam pošlu a budou tam na vás nalehat, abyste jim sdělila moje — dárcovo — jméno, mlčte! Ať vás prosí, nebo vám hrozí, nebo vás hledí podplatit — mlčte!“ — Já totiž nejsem toho milovník, když se mi dělá příliš velká sláva. Trošek snesu.

Vykonav takto myslí šlechetnou veškeré přípravy k novému vlasteneckému skutku, cítím, že mi to dělá dobře. Jsem tak nějak velkým. Nad jiné povznešeným. Schopným sloužiti za vzor a udíleti poučení. Například stran teplického almanahu Na pomezí. Docházíť mne odtamtud stesk, že se chudince té knížce nedaří, že jí lidé naši nekupují, a naděje, které do ní skládali nebozí teplotičtí Češi, že totiž z její výtěžku pomůže se trochu tamějším zbědovaným poměrům národním, ty že hrozí zklamáním. Inu — je to vlastně šlakovitá věc. Je arci pravda, že je to kniha vskutku dobrá, lepší než celá řada almanahů posléz u nás vyšlých. Rovněž je pravda, že ta zlatka za ni je až běda nízká cena. A nejrovněž není lze upřít, že jmenovitě spolkům by se měla zdát ta zlatková oběť naprosto nepatrnou. Ale — šlakovitá věc! Jsou teď dlouhé večery, člověk mnoho propije, item třeba denně několik zlatek prohrát v kartech. Pak jsou právě besedy, plesy, věnečky, merendy a jiné veselosti, které — to také nikdo neupře — vesměs stojí peníze. A pak jsou ještě jiné věci všeho uvážení hodné — vydavatelstvo almanahu mělo se například o to postarat, aby každý odběratel byl v novinách alespoň jmenován, aby při tom stálo: „Do zlaté knihy sluší zanéstí...“ nebo: „Následování hodno“ nebo tak něco. A pak — a pak — i vy milí Čechové z Teplic a vukolí, vaše vlastenectví je hezká, tuze hezká věc, ale peníze dát, to je — to je těžká, náramně těžká věc!

Mám teď také sám starosti s knihou. Jakže se mi povede. A bude-li se kupovat. Chci psát totiž knihu s titulem „O české politice, o českých politicích, o našich úspěších politických“ — titul, že nemůže být ani hezčí.

Ovšem, chci tu knihu psát zcela moderně. Dnešního dne nám zkoumavým lidem už nestačí, že je něco krásné; my se sice dnes z toho těšíme jako dřív, ale chceme mít požitek větší ještě nežli dřív — tím, že slyšíme, pročže je to krásné, jak to vzrostlo, jak se to dělá atd. Abychom pak nejkratší cestou všeho toho zvěděli, ptáme se přímo těch, kteří tu krásu sami dělají, a předkládáme jim otázky zcela určité. Načež z došlých odpovědí děláme tedy knihy. Teď už budeme mít tři knihy takové, vyrostlé z otázek a odpovědí: první vydal jakýs Němec

o hercích, druhou chystá jistá Američanka o básnících a třetí vydám já o českých politicích.

Předložím těm pánům celkem tytéž otázky, které byly předloženy umělcům básníkům, neboť česká politika je za první zajisté *uměním*, vždyť jest „účelem sama sobě“, a za druhé se rovná zajisté nejspíš *básnictví*, vždyť je nepraktická.

Kladu zde ale už formulář dopisu svého a prosím veškeré slavné redakce, aby sobě neobtěžovaly otisknout jej v nejbližší příštím čísle ctěného svého listu. Bezplatně ovšem!

„Velice ctěný pane! — Snad jste už slyšel o knize mé nové, která co nejdříve vyjde nákladem Českého klubu v Praze. Ještě k ní ale sbírám takzvaný materiál. Prosím, zodpovězte mi otázky následující:

1. Pracujete na národa roli dědičné raděj ve dne nebo v noci?

2. Potřebujete při práci pro národ vždy nějakého občerstvení, například piva, černé kávy, čestných hodností, doutníků, nadávek těm, kteří s vámi nesouhlasí, atd.?

3. Pracujete svoje plány na spasení národa hned na čisto nebo prozatím jen na nečisto?

4. Máte nějaké zvláštní návyky, když spásáte národ?

5. Jde vám práce pro národ od ruky lehko nebo těžko? Potíte se při ní?

6. Pracujete pro vlast taky, když toho není ani zapotřebí?

7. Kolik hodin denně pracujete pro vlast?

Prosím za odpověď co možná brzkou.

V dokonalé úctě...

N. B. Vynaložená poštovní známka ochotně se nahradí.“

△ V Praze 31. ledna

Výborná to byla myšlénka, k stoleté oslavě Majdalény Dobromily Rettigové založit českou kuchařskou školu!

Rettigová je rozhodně nejúčinnějším „spisovatelem“ nové naší doby. S ní se nemohou co do působivosti rovnat ani Kollár, ani Čelakovský, ne Palacký a ne Tyl, a vezmeme-li celou tu svou slavenou literaturu „nejnovější“, tolik musíme se přiznat, že ze všeho, co jsme tedy my nejnovější napsali, do lidu nevnikla ani desítina toho, mnoho-li do něho vniklo z jediné Rettigové. Domácí kuchařka Rettigové a Česká kronika Hájkova — a jsme s opravdovou národní literaturou hotovi. Jako Němci mají pořekadlo „dle Adama Riese“, tak říkáme my Češi už po půl století „dle Majdalény Rettigové“, a kdykoliv někdo u nás někoho poučuje, zakončí pak to své poučení vždycky závěrkou z kuchyňských její receptů: „A dones to na stůl!“

Pravím: Rettigová je nejslavnějším spisovatelem naším. O lidské slávě pak pronesla se Francouzka George Sandová kdesi duchaplně: „Z bobku dělají se slavovence — ale také jedy,“ a já dodávám: „a ještě taky náramně dobré omáčky“ — v kterémžto dodatku mém je snad lacině nechutný vtíp, zato ale najisto nevýslovně mnoho chutné pravdy. A proto tvrdím ještě jednou: výborná to byla myšlénka, k oslavě Majdalény Dobromily Rettigové založit kuchařskou školu!

Výborná škola — necht už se jí říká prostě pak škola, nebo akademie, nebo fakulta — bude předůležitým doplňkem vysokého českého učení! Schází nám sice na universitě naší ještě i leckterá fakulta jiná: matematická, lučební, hudební atd. — dobrá, my si na ně počkáme, jen když bude už obstarána důležitější fakulta kuchařská. Ano, my počkáme ještě i na fakultu onu, která nám má odchovávat české faráře a děkany, kanov-

níky a preláty, jen když budeme mít zatím fakultu „doplňující“, která pro ty pány odchová aspoň už dobré kuchařky. Ach vy vznešení učitelé nebo vznešené učitelky, kterým svěřeno bude vychování českých kuchařek, kladu vám zde ty tisíce příštích mladých bytostí na vřelé srdce vaše a prosím vás, sepjatýma rukama vás prosím: vychovejte nám je dobře! „Téměř vše v přírodě je jedlé“, vaší učební pomůckou je tedy téměř celý svět! K vám nesmí přistoupit žádný Mefisto jako k doktoru profesoru Faustovi a říci:

*To nejlepší, co můžeš vědět,
nesmíš těm klukům nikdy říci! —*

k vám přistupuju já sám a připadám si v tomhle okamžiku jako bílý anděl a pravím: „I jen těm holkám řekněte všechno — všechno, co víte! Myšlenky svoje nejmlsnější! Tajnosti nejpikantnější!“ A prosím vás hned ještě o něco: vychovejte nám je k mravnosti *pravé*. Učte je totiž co možná málo vařit, zato ale co možná mnoho *pečí*. Může-liž být pohledu duši naší příjemnějšího, a tedy čistšího, než když nese kuchařka na stůl vepřovou kýtu zrovna z trouby, a ta kýta cestou si zpívá! Nebo husičku v oblaku kouře, a ta husička je samá, samá omastková perla, zrovna jako bohatá dáma, když jde na bál! Ano, tu člověk pochopuje, že v dávných dobách božím konaly se oběti pečené! Pochopuje, že i naši dnešní páni kněží váží si dobré kuchařky-pečenářky více než třeba kostelníka i kantora. Ba člověku, domohl-li se dobrým jídlem pravého duševního míru, stane se pak i slovo „peklo“ snesitelné, jakmile sobě člověk dotýčný vzpomene, že „peklo“ znamená jen místo, kde všechno se dobře peče!

Výborná myšlenka! Kam se měla dříve česká holčička obrátit, když se chtěla naučit vařit? Zpočátku učila se ovšem od maminky, to se rozumí. Ale maminka vařila jenom pro tatínka a tatínkova chuť není přece všeho světa chuť, je-li pravda? Když tedy nadešla doba vdavek, musila holčička hledět se dostat jinam — na vsi do fary, ve městě do kuchyně klášterní, hotelní nebo panské. Ale tu všude byl nával takový, že si vy-

bírali, že přijímali už jen nevěsty nejskutečnější, takzvané „ohláškové“. Nu, dcerky, teď je po nesnázi! V „kuchařské škole“ to bude jedno, máte-li ženicha jednoho nebo dva nebo jich deset, a také jedno, učíte-li se jen „pro případ“!

Výborná myšlenka! Čistě moderní! Myšlenka ta mohla vyklíčit skutečně jen v době naší, v době humanismu — lidskosti čisté. Teď teprve, za nejnovějších dnů, cítíme se plně lidmi a známe *pravý* rozdíl mezi sebou a tvorstvem ostatním. Tápali jsme dost dlouho ve tmách. Hledali jsme rozdíl mezi sebou a zvířetem v tom, že „myslíme“, — ale pak jsme pozorovali, že zvíře myslí také. Napotom jsme jej hledali v „řeči“ — ale pozorovali jsme zas, že i zvířata dovedou se vyrozumět. Konečně se nám vyjasnilo!

Jenom člověk umí vařit,
jenom člověk umí péci! —

zapěl nám Neruda v jedné z nejkrásnějších písní svých. Sláva mu! A *nyní* teprve, když nastalo poznání pravé, mohly tedy povstat školy kuchařské, a také povstaly. Staří Řekové, staří Římané měli doby slavné, kdy prosluli i gurmánstvím, ale kuchařských škol neměli. Znali jen školy „tranšířské“. Pokyn to ostatně do budoucnosti pro nás. Když česká nevěsta může se učit tři měsíce vařit, může se český ženich zajisté učit tři měsíce tranšířovat — ne?

Výborná myšlenka! Nenastane-li ani teď ještě mezi námi „chutnější názor života“ než dosud, pak věru už nejsme k ničemu!

Výborná myšlenka! Přispěje najisto mnoho a mnoho ku vzdělanosti českých žen. Naučí je zoologii, botanice, trochu také mineralogii, naučí je praktické lučbě, silozpytu, mechanice — kdybych uměl všechny ty vědy alespoň jmenovat, kterým je naučí!

Výborná myšlenka! Prospěje také emancipaci žen — nejen co do stránky výdělkové, i co do stránky mravní! Co bylo dosud platno pochlebné přísloví „Kuchyně je královstvím ženy“, když v kuchyni té vždycky, kdykoli to stálo vskutku

za králování, žena byla prostě odstrčena a na kuchařský prestol zasedl zase jen muž. Kuchařka trpí se dodnes jen v kuchyních menších, ve větších panuje kuchař. A beře nejen osobní větší plat, nýbrž i všechnu světovou pověst. Historie všeobecná nám zaznamenala, že konzul Quintus Hortensius vynalezl kuchařskou úpravu pávů, světoznámý Maecen že naučil svět jisti maso z oslích hřibat, papež Lev že vynalezl zvláštní vírtle, Fulvius Herpinus že byl vřaděn mezi bohy za to, že vynalezl krmení hlemýždů, — ale o vynálezkyňích ženských nikdo ani muku! A historie česká? Čtete Tomka! Uvádí ve svém „rejstříku“ jmenovitě všechny služebníky dvorské, mezi nimi mistry kuchyně královské, písaře, kuchaře, pekaře, rybáře, špižíře — ale o mistryňích, písařkách, kuchařkách nikde ani slova! Není už pomoci, drahé ženy, musíte si kuchyni, to své království, vydobýt samy zase zpět! Již povzneste tedy vařečku svoji, udeřte jí mužně o kastrol měděný — kupředu!

Výborná myšlénka! Doufejme, že naši kuchyni pomůže ku slávě a tím i nám všem zase k nové slávě české. My čeští mužští jsme si svůj úkol v historii už odbyli před čtyřmi sty lety, my dnes už nestojíme za nic: má-li se ještě něco stát, musí to vykonat ženy. Také mohou něco vykonat, vždyť je to širé jejich pole kuchařské téměř ještě nedotknuté. V kuchbě toho naši, jinak dosti slušní předkové dokázali žalostně málo! Člověk by zplakal, když čte některé staré verše české, například Lomnického:

*Když bude svou hospodyní,
bude umět kuchařiti,
hrachu, zelí uvařiti.*

Není to smutné? A přece se podobá, že je dosti talentu v lidu našem. Jedno národní přísloví docela praví: „Uzený slanec a nadívaný rak — činí dobrý zrak,“ což zní zcela gurmánsky, velmi pěkně. Talent tedy snad je — nuže, již povzneste — — či tak, to už jsem řekl!

Výborná myšlénka! Celý náš národní život obdrží nový směr a nabude nové síly. České básnictví, když básník bude

jíst věci živné a dobré, pozbuďte svých fňuků a vřesků, vzdechů a stesků. České divadlo, když na jevišti místo jídel faširovaných z papíru bude užívat se jídel faširovaných z masa, rozkvěte do buclata. Česká politika přestane být „neslaná nemastná“, „nepečená nevařená“ a český národ přestane „hrách v naději vařit“. Ba i ta obtížná otázka sociální rozluští se hravě — vždyť se při ní nejedná než o jídlo, o pranic více!

Výborná myšlenka! Jen, holčičky milé, tedy už se dobře uče — pilně cvičte! Ať jste řádnými kuchařkami, ne kuchtami, koptičkami, čmalilkami, šmařičkami, klechtičkami a jak ještě se tomu říká! Kuchařkou být není věru žádnou hanbou, aniž je hanbou do učení na kuchařství se dát. Ludvík XIII. zavařoval si sám ovoce, Ludvík XV. vařil si denně kávu — zaměstnání královské!

Až pak se v té vaší kuchařské škole skončí tedy *první* semestr, bude veřejná zkouška. Amfiteatrální sedadla, uprostřed stůl, u toho stolu já. Vy budete sedět v těch sedadlech a dívat se, jak mně chutná, jak pojídám a ochutnávám v klidu božském, jak znenáhla na mé tváři rozzařuje se spokojenost a úsměv blažený.

Vidím vás v duchu, jak družka družku drží za chvějící se ruku, jak kladete si hlavinky vzájemně na ramena — až pak konečně vyskočíte, vrhnete se na mne —

I jen si mne líbejte! Moje rty zasluhují toho — líbaly a jedly vždycky jen to, co bylo vskutku dobré!

△ V Praze 7. února

Vlahé jaro už dýše rovinami, sluníčko polední hodiny zlatívá už bleskem březnovým; ale my tu sedíme zadumáni u stolků svých a tiskneme čelo oběma rukama. Kočáry šíleně hrčí, hudba víří, masopust rozzvonil nejbláznivější rolničky své; ale my jsme hřbitovně smutni a žádná veselost nezahrává kolem našeho srdce. Z Vídně stihla nás zvěst, že pan hrabě Heinrich Clam-Martinitz hodlá se vzdát už nadobro politické činnosti své. Ach ano, tak — tak jako nám teď, muselo být asi Goethově Markétce, když zvolala:

Heinrich, mir graut vor dir!

Neboť — což by bylo konečně na tom, vzdává-li se politické činnosti *jeden* z vůdců našich, a třeba to byl „vůdce číslo I“! — ale zvěst jde za zvěstí, už se povídá totéž o čísle II a čísle III, o čísle VII a čísle XIII, ba jmenují se již i některá vůdcovská čísla tak zadní, že nelze na ně tam dohlédnout už ani okem „nejozbrojenějším“! A to je děsné! Propánaboha! Copak je náš národ už vskutku tak sešlý, že by pod vůdcovstvím těch pánů nemohl sejít alespoň trochu ještě víc? Copak jsme už v takové mizérii, že jim to už ani za to nestojí, učinit nás ještě mizernější? Copak nás zavedli do takového bahna, po krk, po uši, že musíme zapadnout v něm již nad temeno i bez jejich další tak osvědčené pomoci? Copak má už teď, sotva pět let po své smrti, mít Karel Sladkovský pravdu s výrokem prorockým: „Snad by to šlo, snad bychom něčeho dosáhli; ale naši vůdcové jsou — příliš obratní!“

Nevím, jak to Sladkovský vlastně myslel, ale tolik je jisto, že nesmíme české politice zcela zvláštní obratnost v nedosahování ničeho teď už upřít. Vícekrátě věru měli jsme za po-

sledních dvacet let příležitost dosáhnout úspěchů značných; ale pokaždé jsme se uměli obrátit tak, že ta příležitost jen se kmitla a už byla pryč. Až pak konečně nadešel přece jednou příznivý okamžik, kdy se nám nedávalo nic, ale pranic, a tu jsme ovšem ihned a radostně sáhli po tom oběma rukama. — Kam to nás Čechy zavedli, kde jsme my například už dnes od „historických práv“ země české! Posměváček Voltaire kdysi řekl, že obrovské „pyramidy byly vystaveny jen cibulí“, čímž mínil potravu egyptských dělníků. Co by byl Voltaire řekl teď asi o nás? Nám nedali se najíst ani cibule, a přece — pyramidální úspěch!

Nu — tedy jsme už zcela dole. Nedělejme si ale nic z toho — hlavu směle zase vzhůru! Jakže je to vypsáno, to o Markétce v Goethově Faustu?

Markéta:

*Tvá jsem, nebeský otče! Zachraň mne!
Vy andělé, vy svatí při mně stůjte!
Obklopte mne a mocně opatrujte!
Hynku! Z tebe hrázu mám!*

Mefistofeles:

Ona jest souzena!

Hlas (z výše):

Zachráněna!

Neboť to přec není ani možná, abychom my Markétka se zase nevzpamatovali, jakmile jen nás naši Fausti nechají doopravdy sedět! Aby ten ve všech směrech tak bohatě nadaný národ nevyvedl si konečně celou řadu skutečných talentů politických! Mám tu pevnou víru, skoro až pověru, že se nám talenty po jednou až vyrojí. „Který národ neumí si vážít svých velkých mužů, není jich také hoden,“ řekl ondy pan dr. Rieger při

banketu. Nu a my — my, kteří provoláváme „slávu“ i každému drobečku, my jsme přec vskutku toho hodni, aby nám přišel konečně už nějaký muž opravdově velký ?!

Hezky tedy zase hlavu vzhůru! Vlahé jaro už dýše rovina-
mi, sluníčko zlatí už polední hodiny bleskem březnovým —
honem od stolků ven, do slunce, do jara! Kočáry hrčí, hudba
víří, masopust rozzvonil nejbáznivější rolničky své — svrhně-
me roucho smutku, oblečme se v růžové domino veselosti,
buďme děti s ostatními dětmi! Dělejme třeba hloupost za
hloupostí, bláznovský plán za ještě bláznovštějším, jen když
budou všechny ty hlouposti a ty plány vesely! Hrajme si tedy
třeba s tím, jakže vyvolávat, vypěstovávat ty nové, ty velké
své lidi — velké ale ve směru každém, nejen v politice!

Šťastný národ německý! Obdivuhodná německá literatura!
Tam už je o všechno postaráno. Právě tam vydal jakýsi pan
A. K. (ani se plně nejmenoval) vědeckou brošuru, v níž nad
slunce jasně z historických dokladů dokázal, že duševní roz-
měry i směry každého člověka řídí se přísně dle toho, co ten
člověk z mládí nejvíce jedl, co ve věku pozdějším — nejraději
jí.

Kdo prý jí náruživě rád fizule, jeví talent řečnický — viz
Cicerona. Kdo zajíce, je dobyvatelem — viz Alexandra Vel-
kého, Napoleona I. Kdo tuřín, je státníkem — viz Fabricia,
Perikla, Richelieu, Bismarcka. Kdo zavařované ovoce, je ty-
ranem — viz Petra Arbueza, cara Petra Ukruťného, Nerona.
Kdo mořské ryby, je malířem — viz Rafaela, Pavla Veronese,
Delacroix. Atd. Z čehož ze všeho — a pan A. K. toho snesl
na tři tiskové archy — týž pan A. K. velmi bystře tedy soudí,
že tak jako venkovský hospodář umí jistými potravinami
krmit například některé husy na sádlo, jiné na maso, ještě jiné
na játra, dovedl by rozumný státní hospodář zcela dobře si
také vykrmit tolik dobyvatelů, státníků, řečníků atp., mnoho-li
jich právě pro sezónu potřebuje, nic víc a nic míň.

Dejme tedy tomu, že teď už to šestiletí nynější naší říšské
rady doklepá, že nastane šestiletí nové. Avšak dosavadní
čeští vůdcové vzdají se činnosti, dosavadní naši státníci složí
své umění do mošny, dosavadní naši řečníci nebudou už nadál

chtít pořád jen mlčet — co tedy učinit? Kdyby se jednalo o to, mít poslance zase *jen* tak dobré, jací byli dřív, — nu vzal by se ten a onen, konečně kterýkoli, a bylo by po starosti. Ale i když budeme chtít mít poslance *ještě* lepší, než jaké jsme měli dosud, nebude teď příliš velká tíže — díky panu A. K.! Český klub prostě vyzví, kdo u nás rád fizule a kdo tuřín, sebere ty lidi, dá je na prubu do „kuchyňské školy“, nechá je tam pozorovat, politickou jich statečnost všelijakými pamlskami zkoušet, a za nějaké čtyry neděle máme zas řečníků a státníků, že nebudeme vědět kam s nimi. Podotýkám ale ihned, já že fizulí a tuřínu nejím, jakož jsem už dříve často a zcela upřímně řekl, že talentu pro politiku ve mně vůbec není.

Ovšem naskytuje se otázka, zdali mají pravidla panem A. K. vyvozená přece jen jak říkáme platnost světovou. Zdali nemají někteří různíci se národové přece jen i žaludky poněkud jiné, z čehož by plynuly arci také pak podstatné rozdíly zas v rozvoji duševním. Vždyť je přece tak snadno možno, že by talent zcela rozhodný i při nejměkčích fizulích napořád mlčel jako pelichající špaček a vina že by byla jenom v tom, že na těch fizulích například nebylo sádlo! Každý národ by si tedy věru prospěl, kdyby pozoroval dobře sama sebe, a tu se musíme my Češi již zase vyznat, že i v tomhle směru je naše domácí pozorování a naše historické vědění dosud až žalostně chudé! Víme my, co nejráděj pojídal Žižka? Na čem si pochutnával Hus? V čem si liboval Poděbrad?

Ba ani o všech *novějších* mužích svých nemáme dosti určitá dáta. Karel Havlíček Borovský jedl, jak víme z jedné jeho polemiky s Vídenským deníkem, tuze rád čočku. Ale jedl ji jen tak nebo s octem? Se sázenými vajíčky? S vítrli? A to vědít je přece důležité pro toho, kdo by chtěl Havlíčka následovat, ale ne například až do Brixenu!

Karel Sladkovský jedl náruživě štrudl z jablek. To by nikdo neřek, ale sám jsem ho vídal — přísahám! Mandle, rozinky, dušená jablčka, máslové těstíčko, a povaha tak drsná! Ach jak divné bývají cesty matky přírody?

Bedřich Smetana jedl nejráděj škubánky. Ten mlsný! Je ale tu sádelnou lahodu, tu jemně míšenou vůni, tu klouzavou

jedlost nejlepšího našeho národního jídla vsutku na jeho ne-smrtebných melodiích cítit!

Nejlíp by arci bylo, kdyby každý náš velký muž udal tedy zavčas a veřejně sám, co rád a jak to rád. Alespoň bychom se pak dověděli zároveň zcela určitě, *kdo* je u nás velkým mužem, a koho máme my národ tedy honem už ctít.

Vidíte, už jsem sice naši vděčnost chválil, ale co do pocty velkých mužů mohli bychom se přece jen učit ještě zas od Němců. Teď tam sbírají pro Bismarcka národní dar. Bismarck ovšem se nemůže měřit například s našimi Jirečky, ale pro svůj národ učinil konečně také něco. Němci se teď chlubí, že v „jejich říši slunce nikdy nezachází“ (my bychom je mohli dobře přetrumfnout frází, že „nám Čechům slunce ani nikdy nevychází“), a to přičítají jemu, Bismarckovi, a za to mu tedy sbírají na národní dar. A jednotlivci dávají *sto tisíc, sto padesát tisíc, až dvě stě tisíc* mark!

Já být teď Bismarckem, měl bych pořád noticku a tužku v ruce, abych věděl, jak ode dne ke dni bohatnu a co zas mohu navečer v maxlu prohrát!

NÁRODNÍ LISTY 8. února 1885

△ V Praze 14. února

Povídám, že se teď v Čechách píše příliš mnoho! Literatura naše rozkvétla, je pravda, ale to právě svádí k napodobování, každý a každý chce teď „něco napsat“ a obecenstvo je obtěžováno. Vím to podle sebe — já jsem už dopálen. Říká se, že prý „lidstvo vymyslelo si už mnoho velkých věcí, největší z nich že je však přece jen to umění písma, ono umění, které dovede upoutat slovo létavé, myšlenku mihavou“ atd. atd., — já ale říkám: písmo je mizernost, k ničemu na světě než ku zlobení!

Asi tak čtrnáct dní po Novém roce měl jsem pokoj. Když přestaly návštěvy oněch výročních gratulantů, kteří levou rukou si stírají slzy a pravou natahují po stříbrném zlatníku, zavládl klid v bytu i v duši mé. Klid před bouří. Najednou — aniž bych byl pozoroval nějakého mračna — padla kapka, velká, studená: dopis a v něm manuskript. Následujícího dne dva manuskripty. Pak tři, a od té doby s děsnou pravidelností tři nebo čtyři denně. A v těch manuskriptech pořád a pořád to samé, tatáž základní myšlenka, stejná spisovatelská tendence, zoufale totožná slohová forma, je to už k zbláznění! „Vaše Blahorodí! V minulém roce měli jsme čest dodatí... Požadavek náš činí... Majíce taktéž platební povinnosti své, doufáme...“ — A když je přece někde nějaká variace, zní: „Poněvadž Vaše Blahorodí k onehdejší upomínce naší... vidíme se bohužel nuceny... notář pan dr. Strakatý...“

Čtenáři, miluješ dluhy? Někdo je miluje, jsou mu kaviárem. Jiný zase je všecek šťasten, když může dluhy platit. Já ale naproti dluhům zaujímám stanovisko naprosto *svoje*, neutrální: mně jsou lhostejny. Mne těší například bedna dobrého vína, nebo garnitura pěkných brilantů, nebo chutná jelení kýta, nebo elegantní piano, a poněvadž nemám na to peněz, vezmu to na dluh — to je vše! Věc takto získaná mne pak třeba ještě

po nějaký čas těší dál, ale dluhu za ni učiněného — copak jsem hloupý?

Ba ani pyšný nejsem! „V minulém roce měli jsme čest dodati ...“ Když jste měli tu čest, tedy buďte rádi a neblýskejte se s tím před světem! Docela už ale neobtěžujte tím zase mne — já dobrodiní prokázané nikomu nevyčítám a díky jsou mi obtížny. Notář! Chtít si dát notárně ztvrdit, že jsem jim prokázal tu „čest“, — to je samolibost přece už jen přílišná! — Takto mně na všech těch manuskriptech záleží ovšem pramálo. Skládám je rok co rok do balíků — tamhle ty balíky leží, až umru, odkážu je Umělecké besedě, ať si je ve svůj prospěch vydá. „Nezaplacená konta velkého našeho nebožtíka Δ . Předplacení na prvních třicet svazků se přijímá. Jednotlivé exempláře jen za hotové.“

Něco mne přece rozmrzelo. Mezi dopisy, které mi listonoš denně do kuchyně hodil, byly některé, které vypadaly, abych tak řekl, slibně. Růžová obálka, ženská ruka na adrese. Hladil jsem si bradu, bylo mi tak nějak teplo — vždyť ještě jakžtakž vypadám — trochu sice už pocuchán, ale vcelku ještě — myslím, že kdybych se podíval do zrcadla — ale já jsem zrcadlu už odvykl! Rozstříhl jsem tedy okraj obálky, vyňal obsah — „Vaše Blahorodí! V minulém roce měli jsme čest“ — konto — čert aby do toho, konto ze závodu paní F., kde je prodavačkou slečna Klárka — ano, ta kudrnatá, s modrýma očima, růžolíci — to byste neřekli! Nevděčnice! Týden co týden jsem u ní „bral“ ženské krejzle, někdy třeba dva tucty — vždycky jsme se tak spolu bavívali, vždycky jsem jí tak pěkně pomačkal tu její bílou ručičku — a teď — 157 zl 40 kr a že prý „majíce takéž platební povinnosti“ — Klárko, Klárko!

Tak, ano tak daleko může se ženská zapomenout, když kráčejič za tou prokletou emancipací moderní, spustí se ženskosti pravé, vybočí z mezí přírodou jasně jí vykázaných! Žena, ta „perla v mušli všehomíru“, ta „bytost krásnější než samo nebe“, a — upomíná za krejzlíky! Panna, a upomíná mládence! Ne, ne! Já si dovedu myslit děvku, ana si plete zdobné vlasy své, krásku, ana se dívá do zrcadla, mlíku, ana píše tím žensky klikatým písmem lístek milostný, ale myslet si mladý

ženský tvor, jak mužsky pevnou rukou píše konto upomínací, — ne, toho nedovedu! To není děva, to není kráska, to není milka — to je — ale nač bych se zdržoval hledáním slov, já s Klárkou už prostě ani nepromluví, a s Amálkou a s Hedvi-
gou už také ne! Copak jsem těch krejzlíků, nebo těch šestiknof-
líkových rukavic, nebo toho kašmíru a saténu potřeboval
kvůli sobě, nebo kvůli nim?

Ach, kde jsou ty staré časy, kdy se ještě tolik nepsalo! Kdy
všechno odbývalo se ještě sousedsky, oustně! Kdyby mne
takhle Klárka tedy navštívila — nebo Amálka řekla, že po
třetí hodině mne přijde upomínat —, nikdo by ji neviděl,
postaral bych se, aby nikdo ji nevytrhoval, ale tak — ach, ty
nehodnice!

Jsem nanejvýš pohněván, hluboce roztrpčen, uražen, ro-
zezlen, zbodán, nakvašen atd. (čti Jungmannův Slovník)!
Vždyť je věru možno, že Hedviga mi přijde ještě i s notářem,
— věru! Počkej — půjdu s tebou k notáři, když tedy chceš,
ale od notáře půjdeme přímo na radnici nebo na faru, ro-
zumíš!

Jsem nanejvýš pohněván, hluboce roztrpčen atd., jako na-
hoře. Prosím vás pro všechno, vysoce ctěné dámy, nepište!
Odhoďte emancipaci, odhoďte péro. A chcete-li dělat už vůbec
něco mimo domácnost svou, mimo salón a kuchyň, věnujte se
politice! Myslím to zcela upřímně. V politice ženy tak často
proslavily sebe i národ svůj, ano i ve vřavě válečné uměly se již
zúčastnit činně a ku zdaru vlasti! Byl by v tom čert — račte
odpustit nesalónnímu výrazu —, aby naše politika nehnula se
kupředu, ujmete-li se jí vy! Vždyť bych vás věru urazil, kdy-
bych pochyboval, že nemá každá z vás alespoň tolik rozumu,
mnoho-li ho osvědčil posud každý náš politik mužský! Ženy,
buďte muži, když my jsme baby!

Vždyť je to také pro vás hanba, jsme-li my mužští takoví
budižkničemuži! Řekne se pak: „Tohle politické nic je její
manžel!“ — „Tenhle zbabělec je její ženich!“ — o jéje, o jéje!
Nám schází jen dobré vedení, věřte, a budeme jistě pak zase
něčím. Naši vojáci jsou hrdinové, jakmile stojí hrdina v jich
čele. Vždyť dovedete přece komandovat!? Chytněte nás již

oběma ručičkami za hlavu, napravte nám ji a budeme dobrými politiky. Dodejte nám srdce a budeme rozhodnými hrdiny.

Kroutíte hlavičkami! Tedy ne? Také dobře! Jste a budete tedy vinny vším politickým nezdarem jenom vy samy. Vy — nebo mladočeši — na někoho se ta naše ukrutná blamáž svést musí!

Je ale pravda. Máte ještě samy se sebou co dělat. Je tu ještě celá řada záležitostí ženských, *českých* ženských, a vy poznáváte, že si je musíte vyřídit pěkně samy, vidíte? My kubíci vám arci nepomůžeme. Křičíme sice pořád po českých ženách, ale když například Praha odejme Ženskému výrobnímu spolku podporu, takže spolek je ohrožen až ve své existenci, zajímá nás to miň než nějaký „taneční věneček“ v Libni.

Jsem přesvědčen, že si také vskutku *pomůžete* samy! Leží přede mnou list, zasláný vlastenkou — prozradím, že zasláný z Králové Hradce —, a cituju zde z listu toho tři místa:

První: „Kdyby každá z nás Češek konala svou povinnost, stala se členem Výrobního spolku, s nepatrným tím příspěvkem jednoho zlatého ročně, netrvalo by ani rok a škola nalezala by se v místnostech zdravých, světlých, prostorných, a ne v komůrkách, kde tísni se až 56 žákyň po tolik hodin denně.“

Druhé: „Doba postní byla by snad příhodna k uspořádání bazarů nejen v Praze, ale hlavně po venkovských městech našich. Snad by spanilé prodavačky mohly obléknouti opět kroje národní, zhotovené žákyněmi Výrobního spolku.“ — „Kolik mladistvých krajanek navštívilo letos plesy, věnečky apod. ve skvostných toaletách, samý hedváb a krajky, v toaletách, které se nyní co nepotřebné odloží! Snad by mohly obleky ty již použité darovati tedy ve prospěch Výrobního spolku; v bazaru k účeli tomu spořádaném zajisté by se velmi výhodně prodaly.“

Třetí: „V hostincích střílí se ve prospěch Školské matice; v cukrárnách mohly by býti zase skřínky k ukládání dárků Výrobnímu spolku.“

To třetí by se mně fejetonistovi líbilo nejlíp. Ale prosím pěkně — nejen skřínku, nýbrž také nějakou panenku, jako

máme panáky střelce. Například kuchařičku s pánvičkou v ruce: na pánvičku položí se peníz, stiskne se péro a kuchařička mrští dárek do trouby-spořitelničky. Zrovna tak jako hází krejčárky figurka s talířkem na flašinetu. Budu chodit sám pak do cukráren, slibuju. Nebo například —

Ale ať si za mne láme hlavu pan Brandejs! Jen ať si ji rozlomí hodně brzy — půst už je zde, Popelec, slanečky a jiné pokání už čeká, dobročinnost přijde na denní pořádek — honem tu figurku, honem!

NÁRODNÍ LISTY 15. února 1885

△ *V Praze 9. května*

Nastala volební doba a s ní zavládlo v Čechách kostelní ticho, hřbitovní klid. Velebné ticho! Člověk může slyšet až v sousedním okresu srdce voličů spáčů tlouci.

Jen zde onde, ve vzdálenosti dvaceti mil od sebe, přece to některým okresem trochu cuká a tamějším lidem se zdá, že by se mělo přec jen něco tento. Patrně jim excelenc-hrabě pan Heinrich Klam nedal ještě dost „svatojanského zoftičku“ nebo odvaru ze „slepých makovic“ nebo co se takto pro uspání dětem dává. Však on dodá také jim!

*Počkej jen, baldo,
však usneš i ty —*

jak Uhland říká. A pak už zavládne po celých Čechách klam.

Jen se nenechme novinami splést! Vždycky teď, jakmile ráno vezmu noviny do ruky, veběhne moje kuchařka do pokoje a ptá se, co prý mně je, že prý „tak hlasitě naříkám“. A já se zatím směju. Tomu, že v novinách je rubrika s nadpisem „volební *ruch*“. *Musím* se smát — odkdypak je ten nadpis v sazárně už vysázen? Znáte přec tu starou anekdotu, historicky pověřenou, naprosto pravdivou! Roku 1816 natřeli na Prašném mostě na Hradčanech zahradní mříž a postavili tam stráž, aby si vojáci nepomazali bílé kabáty o ni. Následujícího dne byla mříž už suchá, ale stráž tam dali zas. A pak denně zas a zapomněli už proč a stráž tam stála, až konečně rok 1848 vedle jiných hloupostí smetl i ji. Nadpis „volební *ruch*“ je pomalu už také tak stár. Pochází z té doby, kdy jsme se ještě vskutku starali o volby zemské a říšské. — Co tu bylo tenkrátě křiku! A co potu!

Teď jsme ale zralí. Copak je nám do nás! Jsme povznešeni

nad onen nízký egoism, který vede Němce a Maďary, Poláky a Italy a jak se ještě ti ostatní nedorostlí národové jmenují, aby starali se jen a jen o sebe, o nic víc! Je sice pravda: nastává nám nové, důležité období říšské rady. A rovněž je pravda, že v období minulém pochodili jsme bídňě. Snadže bychom si měli teď vyslat lidi tedy zcela jiné. Ale *nač!*? Když si ty poslance své prohlédneme — šest let snad ještě vydrží! Některý, ba mnohý ovšem — ovšem — ale udělá se to s ním jako se starým kloboukem cylindrem: trochu se přepigluje, vykartáčuje, dá se na něj místo staré, nadobro promaštěné už důvěry — chci říci stuhý stuha nová, a cylindr sedí zase, „jak by ulil“.

— Arci, některý poslanec, který danou mu důvěru *příliš* promastil, není snad už v posavadním okrese ani možný. Ale pak — aby se nemusil dát přece ještě židovi — vykáže se mu prostě místo jiné: poslanec A. půjde do okresu B. a poslanec B. do okresu A. — pouhé stěhování do jiné čtvrti, jako o termín. Náramně lehká věc! Rubeš vypravuje — všemohoucí bože, pročpak mne navštěvuješ dnes vtipy zrovna nejstaršími! — Rubeš vypravuje tedy o „malém ouřadníkovi“, který když se stěhoval, nesl si v papíru dva límečky od košile, zouvák pod ramenem, a už byl hotov. Poslanec zas vstrčí vymoženosti „posledního období“ do kapsy u vesty, a už je také hotov.

— Vybývá tedy jen několik málo míst uprázdněných úmrtím atd. Na ty se vypíše v novinách konkurs: „*Oznámení*. Níže podepsaní mohou zadati zase několik českých nadací na říšské radě. Žadatel může být ženat, mít kolik chce dětí a třeba i nějaké jmění. — Učenost se nežádá žádná, ač není zrovna také závadou. Hlavní požadavek: disciplína, poslušnost; vysloužili vojenští šaržanti mají přednost. — V případě osvědčené spolehlivosti bezpečné zaopatření až do smrti. S každou dotýčnou českou nadací jsou spojeny diěty, náhrada cestovních útrat, hraběcí livrej a emolumenta ještě jiná. — Žádosti, opatřené posledním lístkem zpovědním, buďtež zaslány...“

Myslím, že nával nebude velký. Vždyť jsme to už tedy připravili na vznešené, že „co je nám do nás“! Ano, kdyby se takhle na říšské radě tančilo! Němci mají všechno, *víc* než všechno, a přece pro své „neúspěchy za minulého období“ zu-

řili tuto zimu po všech krajích a koncích. My nemáme *nic* — jak by si tedy počínal na „konci období“ národ jiný! — a my? My jsme k tomu „konci“ odpověděli tím, že jsme v jediném letošním masopustě uspořádali si v Praze 1293 plesů, pikniků, zástěrkových zábav, muzik atd.! — Obdivuhodný národ! Člověku vyhrknou až slzy radosti a pýchou.

Totíž — ono se na říšské radě arci také někdy tančí. Jenže ne po parketách, nýbrž po nose českého národa. Aby tak český národ jednou kejh! Ale on nekejchne — uvidíte, že ne!

Tak, a teď jsem při tom, co mne dnes už od počátku šimrá. Při rýmě, kterou důvtipný čtenář asi sám již všude mezi řádkami cítil. Ano, ale ať mi ji laskavý čtenář odpustí, já za ni nemohu, věru ne! Může za ni jen a jen ten „májový vánek“ — tentýž, kterému Adolf Heyduk pje:

Buď vítán, vánku májový!

— až já se jednou s Heydukem sejdu! A jenom on, ten „vánek májový“, je také vinen, že mám v uších píchání, v očích katar, v hrdle kašel — nene, neboj se, čtenáři stydlivý, já už nebudu vypočítávat dál!

Ostatně — je pravda — kdoví *je-li* to teď máj! Kdoví jak se příroda teď stočila! Snad bylo v parném letošním březnu a dubnu vlastně leto, sedláci si měli přispíšit se žněmi, a teď už máme tedy podzim. Snad také už se máj mravně zkazil jako všechno ostatní na tom světě bídném: snad se stal z něho satirik a jeho „lahodný úsměv“ je vlastně jizlivý úšklebek, že zase topíme v kamnech, zase chodíme v houních atd. Nu — celé lidstvo přece nepřekoná, to ať si nemyslí! Nás silné pohlaví třeba — mnoho-li pak vydržíme my mužští —, ale nad dámami nezvítězí, kdyby foukal sebeledověj! Mrazem se jim nosík modrá sice jako fiala, ale na hlavě mají přece napořád slaměný klobouk; zimou jim červenají sice tváře jako růže, ale tělíčko se halí přec jen v pavučinové šaty letní. Mají svou letošní módu a té se už nepustí.

Zato jsme se svou letošní módou pohořeli zase my mužští. Ani ta červená kravatle nezobecněla tak, jak jsem doufal!

Myslíl jsem, že po ní sáhne každý, nebo alespoň polovina našich mužských, a že se tedy bude pražské obecenstvo dělit dnes už na rudo- a na nerudokravatláře; ale ono zatím těch červeně otočených chodí po ulici mezi námi ostatními dosud jen tak asi jako červených mezi černými dny v kalendáři.

Máj! Kdybych byl zamilován a řek Jí, že je „krásná jako máj“, mohla by mne letos směle vyhodit. A kdybych Jí řekl: „Tys moje slunce,“ mohla by se dát alespoň do breku a já bych musil kleknout a prosit. Snad se uhnulo teď ale i to slunce, aby nemusilo hledět na letošní české volby — pardon!

„Máš-li rýmu, zůstaň hezky doma a zodpovídej nezodpovídané listy přátel i nepřátel,“ učí Thibaut. Mohl bych tedy zodpovídat aspoň snad došlé mne tento týden listy anonymní. Například ten, v němž neznámá zasilatelka vytýká, že v onechdejšíh článku o listech, dopisech, korespondenckách atd. nezmínil jsem se ani slůvkem o zásluhách dám. — „Což neměly ženy o rozkvět dopisovatelství zásluh žádných?“

Ach měly, velectěná! O copak ve světě neměly zásluhy dámy! Dle některých zkoumatelů novějších patří vynález psát psaní — dokonce celý jen dámám a učinila prý jej královna Atossa, dcera Kýrova a matka Xerxova. Dle Diodora zas byla sličná Semiramis alespoň podnětem, že indický král Stabrobates dopisování vynalezl. Zaručeno dále, že paní z Longuevillu za Ludvíka XIII. zavedla do Evropy na dopisy pečetní vosk. A naprosto jisto jest, že Brewer, brightonský kněhkupec, jen na ponuknutí dámské urobil první kuvert, důležitou tu částici naší dopisovatelské mapy nynější, atd.

Ach velké — velké máte zásluhy o veškeré lidské psaní! O psaní i psaníčka, listy i listečky, rukopisy i tiskopisy, telegramy i inzerty, o všechno! Ba, já sám, který pracuju na své nesmrtelnosti veršem i prózou již po celých třicet let, přiznávám se tuto veřejně a slavně, že kdyby nebylo dám, nebyl bych ze všech těch krásných věcí napsal —

Proklatá rýma! Pořád ji odháním kapesním šátkem — a ona nejde!

NÁRODNÍ LISTY 10. května 1885

△ V Praze 15. května

Vidíte — *mohl* bych teď napsat: „Ještě nikdy jsme neuvítali svatojanské své hosty tak *chladně* v Praze jako letos!“ A pak, když by nad tím přeukrutně mizerným vtípem mým rozkvílely se ženy a dcery po širých vlastech českých, když by otcové se zimničním chvatem vystříhovali ten vtíp z Národních, jen aby jejich děti neutrpěly jím škody na duchu, a dědové si nad ním lámali ruce a rozbíjeli hlavy, mohl bych stát opodál, ušklibat se a vítězoslavně šeptat: „Vždyť jsem to věděl!“ — *Mohl* bych — žádná moc tohoto světa by nebyla s to, aby zadržela silnou ruku moji; ale já to neučiním, já svoje panování nepoškrvním činem tak děsným!

Proto je to přece pravda, že je teď hanebná zima. Ještě nikdy jsme se tak ledově nepřipravovali na 16. května jako letos! Nechci napsat už zase něco hloupého — ale zdá se mi, že svět se přece mění, že například před čtyřiceti lety mně nebylo o svatém Janě věru nikdy, pranikdy zima, že je vůbec *velikánský* rozdíl mezi tenkrát a nyní.

Tenkrát jsem usedavě plakal na schodech v našem domě, že hezká „oberaufserovic Kačenka“ mně zapomněla gratulovat, — a dnes je mi neskonale lhostejno, když zapomene i 25 000 Kačenek na můj svátek. Tenkrát bylo mým ideálem koupit si v boudě před Hradem misku hlávkového salátu s tvrdým vejcem — a dnes mi nechutná k tomu salátu ani husa mladá. Tenkrát jsem přísahal na Pešinovu písničku, že ve světě je „svatý Jan *první* svatý“, — a teď je mi to jedno, že profesor Tomek pochybuje i o pouhé existenci svatého toho.

Alespoň co do *citu* je rozdíl zcela nepochybný! Tenkrát jsem se začal na 16. května těšit už od 1. ledna. Počítal jsem měsíce, týdny, dny a čekal jsem s horoucí touhou, kdy už šenkýři ozdobí své okenice zelenou májí. A když konečně

vcházela do Prahy procesí s vlajícími prapory, běžel jsem jim vstříc, považoval jsem příchod jejich za hold složený vlastní osobě mojí a byl bych věru zcela ochotně od *každé* poutnice vzal darem buchtu z rance a od *každého* poutníka stříbrný desetník, abych si koupil harmoniku za něj. Já míval náramně dobré srdce — já býval tuze hodný kluk! Ještě dnes je mně toho líto.

Ostatně — ať si profesor Tomek tak mnoho nedomýšlí! Beztoho kdo ví, jakže to je? Shakespeare je slavnější než Tomek a řekl, že „je náramně mnoho věcí mezi nebem a zemí, o nichž se učencům ani nezdá“! A ani z toho si nemusí nic dělat svatý Jan, vyloučí-li ho z historie pan profesor Tomek naposled snad zcela. Svatý Jan může proto přece spokojeně dále žít. Má na Hradčanech pěknou stříbrnou truhlu, 36 stříbrných lamp a několik set tisíc zlatých hotového jmění; na Kamenném mostě kapitál na 80 000 a k tomu ještě pro svůj oktáv pevný, zelený stan, zvučný pozitivek a celou sakristii z prken; asi po dvaceti domech a průjezdech pražských nadace na celoroční světlo; asi na desíti tisících místech po Čechách a pak až do Uher a dolů k Jaderskému moři kamenné sochy, kapličky, kostýlky atd. — on se může profesoru Tomkovi vysmát! Já, kdybych měl jen tolik, mnoho-li on má na hotovosti, dám se už vyloučit z historie, dovolím, aby ve mne nevěřil nikdo na světě, dám se naproti lidem zapřít nejen od učenců, nýbrž i od kuchařky svojí a budu žít a tloustnout neunavně a zcela šťastně dál!

Naší další láskou může být svatý Jan naprosto jist. On je přece jen náš nejkvětnatější, nejvonnější svatý! Kdykoliv nařednou jeho dny, bude v Praze přec jen šumot a rozruch v roce největší. Nejvíce slavností ve dvou dnech, největší dovoz hostů z venkova. Arci je teď už poutníků o něco méně, nežli bývalo, méně vzdor naší železniční době a tak snadnému příjezdu; ale je a bude jich napořád dost.

Pro dva pro tři dny. Některý přijíždí ovšem s pevným předsevzetím, že tu zůstane jen několik hodin; aby ale Pražanům „spaní nevyneš“, zasedne si na chvílku u Donáta a zůstane tam — do druhého rána. Jiný zase míní, že se tu u milých příbuzných svých pozdrží alespoň čtrnácte dní; ale pak vidí, co vidí, a pospíchá třetího dne už zase domů.

Přece jen se už náramně změnili, ti naši hosté z venkova! Dříve jsme se také na ně těšivali, ale to naše těšení se bylo jiné, mělo kousek příchuti divné. Těšili jsme se, jakže naši dobří venkované budou zde na všechno — odvírat ústa. Jak budou obdivovat všechno a nás k tomu. Jak se budeme před nimi chvástat a všet jim ty nejrozmanitější buličky na nos. A teď? Teď se chvějeme, zdali vůbec jen obstojíme před „prostými“ venkovany svými! Chystáme jim ukázky z nejlepšího, čeho vůbec dosáhlo české umění v Praze, nejpečlivější výstavy, nejproslulejší skladby hudební, nejuprávnější hry. A pořád, pořád si přitom ještě myslíme, zdali i to nejlepší uznají naši hosté alespoň za „dost dobré“.

Náš lid už je jiný, než býval. Právě ty moderní pomůcky dopravní sblížily jej ode všech stran s Prahou a časté návštěvy zde odevřely mu hlavu a probudily soudnost. Říkali jsme dříve, že dny svatojanské jsou „olympickými hrami“ českého národu; „divadelními vlaky“ rozšířily se olympické ty hry tedy již přes celý rok. Celý národ přispívá co nejobětovněji k rozvoji českého ducha a celý národ přijíždí, aby stal se rozvoje toho soudcem. Ještě pořád ten soud jeho trochu podceňujeme, ještě pořád myslí se zde onde, že pro venkovany je vskutku vše dost dobré; ale ti pánové by měli slyšet, co naši venkované *pak* mluví. Arci, kdopak se dnes z těch, kteří u nás rozhodují nad postupem českých věcí, ptá po tom, co *národ* chce a myslí!

A přece bychom měli být tak ostražiti na každý úsudek hostí! „Více zpozoruje host v cizím domě za hodinu než hospodář za rok,“ říkali otcové naši. — Teď zas přijdou divadelním vlakem čeští bratři ze Slezska, divadelní loď čeští bratři až z Ameriky — pozor!

Jsme hrdí na ty divadelní vlaky své, vyšlé z někdejších našich dnů svatojanských. Komu však musíme tedy být předně vděční za ně? Komu jinému: svatému Janu! Ať žije svatý Jan z Nepomuku!

Jakož také jemu *v nejpřednější řadě* musíme být povděční za veškeru nynější politiku naši!

Dosti dlouho nevěděli poslanci naši říšskoradní, třebaže

samé bystré hlavy, co vlastně dělat a jakže s politikou kupředu. Až tu vstoupil mezi ně jeden vpravdě zbožný a zvláště osvičený a pravil: „Nač medle máme knih, jež jsou od mudrcův psány? Nač medle učí nás mudrci ti, že mužové šlechtní a svatí žijí, i když byli umřeli? Jen se otažme v tichu a samotě: ‚Čeho radiš mi ty, svatý Pavle?‘ Nebo: ‚Čeho ty, evangelisto Jene?‘, a zajisté že ozvou se u vnitra našem hlasy staromoudré!“

I uzavřeli se tedy do samoty a ticha a tázali se šlechtných a svatých mrtvých našich.

„Čeho nám radiš ty, svatý Jene Husinecký?“ A v odpověď znělo to hlasem zvonu: „Jděte za svým přesvědčením, třeba až na hranici!“ — I dívali se poslanci naši říšskoradní tázavě na sebe a děli: „Jakže můžeme jíti za přesvědčením svým, když nevíme, cože nám excelenc-hrabě Heinrich kdy poroučeti ráčí!“

A vrtěli dotyčnými hlavami a tázali se znovu: „Čeho nám radiš tedy ty, svatý Jene z Trocnova?“ — „Mažte do toho!“ znělo to hlasem hromu a poslanci byli hrůzou pod lavicí. Ale vylezli zase, a pečlivě se oprašující, práli: „Což by bylo o mazání — my máme sílu ukrutnou — ale co by tomu ‚nahore‘ rekli!“

I tázali se tedy potřetí: „A co pravíš ty, svatý Jene z Nepomuku?“ — „Jazyk za zuby!“ znělo to v jejich nitru tence — ale každému kupodivu jasně. A od té doby poslanci vědí, co činí.

Národ je velebí. Národ přemýšlí, jak by se jim odměnil. Už to také našel — hned tyto dny vyjde svolání na sbírky a z těch sbírek postaví se na Volšanech krypta, dosti velká, aby se do ní vešli veškerí poslanci naši. Aby ti, kteří teď tak blaženě pospolu sedí, tam ještě blaženi, bohdejž brzy, pospolu leželi.

Až pak jednou, po některém věku, žádostiví potomci otevrou tu kryptu slavnou, najdou v ní třicet šest jazyků zcela neopotřebovaných, zachovalých, takzvaných „svatojanských“.

Ať žije svatý Jan z Nepomuku!

Ať žije — a kdyby měl profesor Tomek zlostí puknout!

△ V Praze 23. května

Tedy už honem jen volte — at už jsou naši poslanci zase pohromadě a pomáhají dotlouci ten kousek svobody, který ještě evropským národům zbývá! Neboť: že prý vskutku už volnost lidstva zase šťastně jednou doklepává? Že prý parlamentarism najisto hyne a hasne? Že prý absolutism blíží se krokem sedmimilovým? I spánembohem! Pro nás Čechy svoboda se beztoho nehodí — je-li pravda, excelenc-hrabě pane Heinrich? Jsme ještě děti: nejpěknější věci považujeme za pouhé hračky, polámáme je, zbytečně si jimi ubližujeme; nejlíp nám je vzít z ruky. Vidíte, pane hrabě, že tak učiníte? A vidíte, že nás uložíte pěkně sám do postýlky, že budete při nás až do našeho usnutí a budete se na nás usmívat a budete zpívat: „Hajej, dadej, dadej, malej,“ — pořád tiše — pořád tiše — —

Jenom ještě jedno přání bych měl, než tedy „parlamentarism zhasne“. Aby vyřídil otázku „normálního pracovního dne“. Jsem fanatikem myšlenky té, nemohu se dočkat, když se nám už rozbřeskuje tady ten kýžený, blažený „normální den pracovní“! Totiž rozumím-li mu já dobře. Myslím si věc takhle: Svět konečně nahlédl, že je to holým nesmyslem, pracovat šest dní a odpočívat jen jeden. Svět tu věc chce teď obrátit. Svět řekne: „Ode dneška bude po světě šest dní odpočinek, v den sedmý ale, jímž dle mezinárodní úmluvy jmenován čtvrtek, musí pracovat každý!“ Ne snad aby se v „normální“ den udřel, to ne. Ale kvůli zdraví, kvůli pohybu a pak aby nabyl každý nové chutě k novému odpočinku. Ať žije „normální pracovní den“!

Říkali jsme dříve pořád, že prý je to *vůle boží*, aby člověk šest dní za sebou pracoval, teprv sedmý si odpočinul. Pánbůh sám prý dal při tvoření světa příklad pro všechny časy. To byla

od nás ale jen sveřepest, opovážlivost, to byl do nebe volající hřích! Rovnat svou sílu k síle boží! Chtít napodobit boha, který může, když chce, tvořit třeba půl roku za sebou a pořád bez neděle! Také ale pánbůh za to jenom se na nás hněval. Těm, kteří pracovali až do úpadu, nedal pořád a pořád nic, a těm, kteří nedělali nic, dal do zemských desk zapsané statky a paláce na Malé Straně a milióny do národní banky. Copak to nepozoroval nikdo mimo mne?

Nechci se chlubit, ale mně ta věc bývala odjaktěživa podezřelá. Nikdy jsem se za práci nějak nehnal, ba — mohu to s pýchou říci — mně bývala práce nejobyčejnější až protivná! Vrtěl jsem *vždy* povážlivě hlavou, kdykoli jsem četl o „výhodách práce“, o „určení člověka k práci“ a podobných nesmyslech. A jen proto jsem nemohl Schillera nikdy cítit, že do své Písně o zvonu napsal: „Práce je občanův nejkrásnější šperk.“ Copak je občan proto na světě, aby se pucoval a fintil? A pak — „nejkrásnější šperk“! Mozoly posetá dlaň a dehtem pokrytá kazajka modrá — nu to je přece věc osobního gusta! O něco rozumněji napsal básník jiný: „Po práci odpočinek — toť rozkoš největší!“ Souhlasím; právě proto nemá se ale ta „rozkoš největší“ ničím přerývat! odpočinek zbytečně novou prací rušit! A *zcela* rozumně psal o práci jakýs Müller, ačkoli epigramatista pouhý. Řekl tak asi: „Ty člověče bláhový, když chceš, aby měl pánbůh pro tebe pořád obě ruce plny práce, — čímpak ti má tedy žehnat?“ Nu — to se přece rozumí! To je přec každému jasné! A na božím požehnání má člověku záležet předně a nejvíc! Žehnej mně, panebože, oběma rukama — oběma!

Takhle rozumím „normálnímu pracovnímu dni“. Já myslím, že dobře. A rozuměli-li mu zákonodárci posud *přece* jinak, prosím je vřele a snažně, aby se přidali jen k náhledu mému. Přenechám jim svou myšlenku lacino. Doktor Jäger má ze svých „normálních košil“ ročních tantiém 180 000 zlatých, ze svých „normálních kravatlí“ 5000 zlatých — ať mi dají zákonodárci dle toho, co chtějí, jen tak od oka!

A také bych zákonodárce ještě prosil, aby otázku tu vyřídili brzy, dřív, než tedy ten parlamentarism vezme zasvé. Už

prý vezme náramně brzy. Někteří lidé tvrdí, že přiložili ucho na zem a tu že slyšeli z dálky už dusot Bachových husarů. Bach straší na všech stranách. Jeho volební provolání je prý „hýkáním sejčka, věštícím svobodě smrt“. Nemohu ale takové nadnášení německých veličin à la Bach vystát. Jako by naše české vůdcovské sovy nehýkaly zrovna tak dobře!

Je to zvláštní, že ten strach před reakcí leží Evropě ve všech oudech, že šeptá a drkotá ze všech stran.

Snad i ten staříčkový bojovník za svobodu, Viktor Hugo, šel raději spat — —

*

Není to fráze, že ačkoli každý u starého toho muže rok co rok, měsíc co měsíc smrt již očekával, přece jen zpráva o smrti zachvěla světem veškerým. Byl to muž vpravdě titánský: jeho zrak obzíral veškerý kruh národů vzdělaných, jeho hlas byl slyšný v nejvzdálenějších končinách, jeho duch měl vliv na veškerý rozvoj lidstva. Viktor Hugo byl všestranným reprezentantem literárního našeho věku, reprezentantem celého lidstva, nejen národu svého.

Není literatury, aby nebyla pocítila blahodárný jeho vliv. Také literatura naše má mu co děkovat mnoho, velmi mnoho. Nikdo dnes už nedovede si ani pomyslit, čím nám byl Hugo v letech padesátých! V nás mladých ozývaly se ohlasy roku 1848, my trpěli pod tíhou absolutistické doby Bachovy a rovněž pod tíhou úzkoprsosti, jaká ovládala písemnictví domácí. A v to ticho zazněly pojednou hymny Legendy věků, budící přesvědčení v konečné, jisté vítězství svobody a humanismu, a v ten náš domácí dus vanula všechna, všechna slova ostrovana Huga, osvěžujíc jakoby dech širého moře, necht se již ta slova tknula čehokoli. Viktor Hugo byl zápasník politický i literární. V literatuře razil cesty naprosto nové, v politice byl nejurputnější protivník Napoleona, jenž nám byl vtělenou reprezentací veškeré podlosti politické. Zbožňovali jsme Viktora Huga, překládali, citovali, napodobili jsme ho.

Ba — řekl bych — i jeho literární vady, jeho někdy do bizarnosti zabíhající myšlenky, jeho často na svémravu se hou-

pající sloh, měly na nás vliv jenom dobrý. Jeť na skutečném velikánu každý nepoměr příliš znatelný, a na tom, koho milujeme, cítíme chybičku sebemenší již trpce.

Naše básnictví, naše čtenářstvo, ano i naše divadlo je mu zavázáno díky. Divadelní hry Hugovy vykonaly ve vlasti básnickové šťastnou revoluci proti zastaralému klasicismu — u nás pomáhaly vychovávat obecnost, odvykat je dříve oblíbeným rytiřským hrám, učily, zařaděny v stálý repertoár, výkonné síly naše broušenější souhře, pečlivější všeho úpravě atd.

Nesmíme toho nikdy zapomenout, třeba od té doby divadlo naše vyspělo na repertoár světový, naše čtenářstvo na samostatný český soud, naše básnictví na rozkvět netušený.

Když ostrov vyrostl z hloubi okeánu, když vyvýšil se nad hladinu vln, je povrch jeho prázdný — nahá skála, pustý, zubatý trs. Není na něm života. Jenom sluneční paprsky přicházejí, aby jej pražily, jenom větry, aby po něm zavířily v bouři.

Prvním živoucím navštěvovatelem jeho je ptactvo. Přichází nejprv jen, aby tu odpočinulo. Pak tu hnízdí, sedí po kameni v zpěvu, štěbotu či dumě a vzduch se plní znenáhla zvuky, zde již pak domácími.

A pak přináší to ptactvo hlínu ve svých spárech a kypré símě ve svém zobu, a trvá to věru jen „přes ten boží vzdech“, a pustý dříve ostrov pojednou nese zeleň a květ a všechnu jara zdobu.

Proč to vypravuju? Vždyť náš národ vyrostl z hlubin zapomenutí, z vln mohutných věků, z okeánu lidstva zrovna jak ten ostrov — pustý, kamenný, němý.

A prvním na něm živoucím zjevem byli *pěvci*, prv jen jakoby přeletaví, pak tu domácně rostoucí ve zpěvu i dumě. Celý oblak pěvců krouží dnes již nad českou vlastí.

Bratři pěvci! Pokročme v práci své: snášejme již kypré símě činů!

△ V Praze 30. května

Od minulé neděle je po chladu, po sychravosti, po nepohodě — nebe se modrá a usmívá na celé kolo. Pochopitelně, vždyť vyšlo téhož dne nejnovější provolání „Čechové!“

To si myslím, že pánubohu zalichotilo, když se pojednou octnul v tom nejnovějším „státnickém“ spise českém, když byl přes noc pojednou tak slavný, jako je Otakar Zeithammer, nebo snad docela sám doktor Rieger! To byl as na nebi jednou zase *pravý* „Hod boží“! Radost všeobecná, ruch po všech nebeských koutech a svatí a světice přicházeli v párcích a houfech ke trůnu božím gratulovat a kúrové andělští zpívali překrásnými tenóry a basy: „Od zástupců lidu lze žádati *jen* poctivou, neunavnou práci, zdar je v rukou božích. Káráti sluší *jen* vinu, nikoliv nezdar nebo nedostatek síly.“ — Ano, ano, pánbůh může věru „mluvit o štěstí“. Kdyby takhle jakákoli nepředvídaná náhoda nám byla pomohla za dlouhých těch šest let přece k nějakému úspěchu, třeba jen k takovému, jaký by se za nehet vešel, — o pánubohu by v provolání „Čechové!“ nebyla najisto byla pak ani nejmenší zmínka. Bylo by tam stálo: „Sláva Riegrovi!“ — já se vsázím.

Kdopak asi to provolání sepsal? Byl jsem při čtení hluboce pohnut. Jaká to jednoduchost pravdy, když se tu mluví o „nedostatku síly“ duševní! Jaká přesvědčivá jasnost, když se tu praví, že naši zástupci na říšské radě byli „namnoze“ neobratní, a přece měli zápasit s odpůrci co do zkušenosti „silnějšími“! Stylisticky a myšlenkově neskví se to provolání ovšem žádnou krásou, ba ono by mohlo být přímo důkazem, že umění písařské zcela jistě nebylo vynalezeno tou „velkou liškou“, o níž eranská pověst vypráví, — ale ta dojemná upřímnost v něm, to naivně pohnutlivé přiznání, že jsou naši lidé tak, ale tak žalostně na duchu chudí! Člověk sahá mimovolně do své noticky pro nějaký myšlenkový krejcar.

Není pochybnosti, že účinek bude dobrý. Jeť v takovém příznání moment vychovatelský, jehož nesmíme podceňovat. Mám přítele. Ten přítel má hochu. Kterýžto hoch má jméno Pepíček. A ještě něco má ten hoch přítelův: náramnou nechuť k učení se. Pepíček by vám věru byl s to provést třeba dvacetiletou pasivní opozici proti všem učebním knihám a ani by se na ně nepodíval. Ale jeho otec nechce to trpět. Ondyno měl v mé přítomnosti k němu velkou řeč a končil slovy: „Povídám ti, ať se mi teď učíš! Podívej se na naše poslance, jaká je to hanba, když člověk vyroste a nic pak neumí!“ — Pepíček se zapálil jako pivoňka.

A ještě jeden účinek výborný bude mít to nejnovější provolání naše. Předně že přestane nadobro ta posavadní nechutná kritika politiky české, neboť když se *nesluší* „kárati nezdar nebo nedostatek síly“, — kdopak by mezi námi byl takovým neslušníkem a káral přece! A pak že se novočeský ten jemnocit přeneše znenáhla také na všechny obory ostatní. Napíše-li dramatický spisovatel špatné drama, pohladí ho „kritik“ po tváři a řekne: „Bravo! Poctivá, neunavná práce až do konce pátého aktu. Ale ruce boží nepopřály zdaru ani aktu prvnímu, ani druhému, aniž následujícím a výsledek byl fiasko úplné. Pomodleme se za neunavného našeho spisovatele třikráte...“ A zkazí-li mi kuchařka třeba den co den oběd, pomyslím si: „Vida, je neunavná!“ a budu pojídati s veselým úsměvem přesolené polívky, spálené pečeně a saláty nevyprané, a každý o mně řekne: „On ví, co se *sluší*!“ — A po celých Čechách opanuje klid, zavládne láska, ona láska, o kteréž básníci atd. — atd.

Achich — to jsme při té mizérii své veselí! To se nám zkrachovaným Čechům nasmějeme! I vždyť je to také dar boží!

Pamatuju se živě na jistou scénu z doby, kdy jsem byl tak asi desítiletým studentíkem malým. Trávil jsem prázdniny na nepatrné visce, u nebohatého rolníka. Nebohatého, ale spokojeného. Až tu pojednou sypala se rána na něho za ranou, jedna krutější než druhá. Jeden den mu padli oba koně. Druhý den mu stlouklo krupobití veškeré ovoce. Třetí den vyhořela mu stodola, v níž byl právě uložil celou svoji žeň.

Od toho okamžiku, co se vidělo, že proti plamenu není žádné více záchrany, stál tu rolník němý jako sloup, s očima upřenýma k zemi. Pojednou pak rukama zalomil a dal se do tak křečovitého, tak pronikavého smíchu, že to projímalo až kosti.

„Nu vidíš,“ řekl jeho bratr se slzami v očích, „vidíš, k čemu je to dobré — ani bys se byl sice snad nezasmál!“

No — no — nechme již těch věcí veselých. Obrátme se již jednou zase k něčemu opravdovému. Je toho věru všude dost, vím toho sám tak asi půl kopy.

Každý téměř den žádá mne někdo oustně nebo písemně, anonymně nebo podepsaně, abych prý věnoval té oné věci své „vzácné“ pero — kupodivu: když někdo něco ode mne chce, je moje pero *vždycky* „vzácné“! A ku konci pak každý dodá, že „už dál nechce se šířit“ a že prý „to už zajisté dovedu“. Náš časopis by musil být asi třikrát tak velký, aby stačil všem podobným přáním zbožným. Některé z těch věcí kladu si ale přece stranou, pro dobu příležitou, a čísluju si je. Beru tedy dnes věc jednu — číslo první.

Dopis dámský. Že prý si mne pisatelka náramně váží. A že prý je přesvědčena, že žádosti její vyhovím, a děkuje mi tedy hned napřed. Abych prý tedy vzal vzácné své pero a šel s ním na tramvaj. Totiž na negalantní pány, kteří v té tramvaji sedí a ihned nevstanou, když vstoupí dáma, a nepřenechají jí svoje místo. Že prý „to už zajisté dovedu“. A že se tedy již podepisuje: „Česká panna.“

Vysoce ctěná a velevážená panno a panno! Pročpak bych to nedovedl! Po čertech — račte odpustit, ale já to musím říci ještě jednou — po čertech tvrdou kůži by musil mít pán, který by ihned ze sedadla nevyskočil, kdybych ho polechtal ocelovým svým perem!

Ale já to neudělám. Já jezdím také po tramvaji a pozoruju pány i dámy — zvláště ale dámy. A tu jsem pozoroval, že páni v Praze nejsou celkem tak negalantní, jak je líčit ráčíte: obyčejně přenechávají dámám zcela ochotně místa svá uvnitř vozu a dámy sedí tu tak pohodlně a rozkládají oslňující půvab svůj tak široce, že zpravidla tři už zasednou celou stranu. A kozel by ty dámy vzal — račte odpustit, ale já to musím říci ještě jed-

nou — kozel by je vzal, aby trochu sesedly a pošinuly krásnou schránku něžné své duše jen o kousíček dál, vstoupí-li do vozu pán, který si chce skutečně odpočinout, a třeba to byl vetchý stařec nebo člověk chorý, který se sotva na nohou drží. Byl jsem toho svědkem, že některé dámě musí se říci dvakráte, a to dosti určitě, nežli se pohne.

Vstoupí-li ale služka nebo jiná prostě oděná „žena z lidu“, tu se už docela nepohne dáma žádná. A přece ta chudinka obětuje svůj šesták na jízdu zajisté jen tenkrát, když je už unavena nanejvýš nebo chce předejít únavě takové!

Kdybych tedy chtěl něco pánům říci, řekl bych: pracovním ženám udělejte, pánové, místa *všdycky*. K dámám ale chovejte se s toutéž galantností, s kterou dosud. Ta stačí.

Tak! Poroučím se do vaší panenské přízně.

Český mládenec

NÁRODNÍ LISTY 31. května 1885

△ V Praze 6. června

Před několika nedělemi zavděčil jsem se našim čtenářům zprávou, že budu mít mladé — rozumí se že kanáry. Veden toutéž snahou, aby čtenářstvo zvědělo o *všech* událostech, které jsou vskutku důležitý, dodávám dnes, že je nebudu mít. Moje kanářice snesla sice potřikrát, a to vždycky hned několik vajíček, a nepohodlila a pařila se v horkém hnízdě kvůli té své příští generaci s onou hrdinností, jaké je jenom česká matka schopna; ale generace se nelíhla.

Byl bych ovšem tedy rád věděl věci těch příčinu a vzal jsem dnes nejprv samce a pak samici a podíval jsem se jim dovnitř; přiznám se, že jsem nezapozoroval tam pranic, co by bylo zvláštní. Ale od toho okamžiku kanáři nejedí a neskáčou, leží jen tak líně v písku dole v kleci, a moje kuchařka tvrdí, že jsem je zabil. To by mi bylo divno: vzal jsem přece nožejček jen malý, k tomu krásně perletí vykládaný, a tak málo ostrý, že jsem musil pořádně přitlačit, abych kanáry našel. Já tedy nevím.

Pak považuju také za svou povinnost čtenářstvu sdělit, že jsem s výsledkem nynějších voleb do říšské rady nespokojen co nejvíc. Miluju český národ. Jako každý milovník, také já těžce to nesu, když na mém ideálu objeví se vady. A na českém národě objevily se teď dvě vady žalostné, děsné: nechápavost a nevděk — ano! Jasně stálo přece ve volebním svolání „našem“, že dosavadní poslanci čeští nezasluhují do vysvědčení z politiky nic jiného než „trojku“. Stálo tam zřetelně: „Rodičové! Tihle vaši synkové se k tuhletomu nehodí. Nechte si je doma, věnujte je práci jiné; snadže podle skrovných, bohem jim daných talentů svých budou lidské společnosti přece k platnosti nějaké!“ Ale slepí rodičové vzdor poctivému tomu kantorskému vysvědčení rozhodli se, že titíž

synkové — půjdou do Vídně ještě jednou! Jaktěživo z „repetentů“ nevyvinulo se ale nic, co by stálo za řeč! A co s nimi tedy pak po *nových* šesti letech — propánaboha!

Ale *ještě* horší než nechápavost je nevděk. Já přece mám, když myslím jen trochu zpět, o Prahu a pražské obyvatelstvo zásluhu věru značné. A nevolil mne *nikdo!* Ani mezi těmi „roztřepenými“ šesti hlasy, které stály v novinách, nebyl pro mne žádný. Cožpak nemám snad dostatečných vědomostí politických? Já umím ve Vídni obědvat u Zeleného stromu, vím, že tam na Hrnčířských schodech je nejlepší plzenské, dovedu chodit na pülnoční bály u Svatého Petra — nu a více se na Čecháčkovi tam skoro ani nežádá. A co se týče vlastností mravních — arci, arci — já sice nevím, kolik let mne milostivý bůh nechá chodit ještě po tomto slzavém údolí, ale tolik *vím*, ať už je mně tedy vyměřeno, mnoho-li chce dnů vezdejšího života, že jsem ochoten brát desítku denně až do posledního svého dechu!

No — divadelní americká loď už se blíží Evropě, vzácní hosté ze zámoří budou u nás již za týden —

*Maje hosta v domu,
vystříhej se sporu!*

říkali naši praotcové moudří, a já tedy pro to své nezvolení nezpůsobím letos *žádný* národní rámus! Beztoho je dobře, že už je po všem. Že může každý pohodlně zase hovět dřívějším návykům svým. Že může například Vaterland pana hraběte Clam-Martínice zase psát o mistru Husovi, že ten člověk patřil vlastně do kriminálu a naši čeští předkové že byli beztoho jen samá banda. Vždyť už pan hrabě českého národu zase bohudík více nepotřebuje; má zvolené z něho poslance a těmi už si zatočí! —

Ta divadelní loď! Nazýváme ji „zjevem v dějinách nevidaným“. Jakož těmitěž slovy označujeme také veškeré divadelní vlaky své. Obé právem. Celá dosavadní historie našeho divadla vůbec je a bude zajisté také nadál „zjevem nevidaným“, neboť i nadál bude to divadlo mít potřebí naší vlastenecké

ruky a ta věru je osvědčena. Ale je tu ještě jiná záležitost národní, které bychom as všichni přáli, aby rovněž stala se svou velkolepostí „v dějinách zjevem nevidaným“. Naše Ústřední matice školská. Učinilo se pro ni již mnoho, *ale ne všechno*.

Tasím se tady s myšlenkou, která by Matici mohla prospět rozhodně, ba velice, a být jí vedle dosavadních různých i jiných ještě sbírek budoucích zdrojem nadmíru vydatným. Myšlenka ta je vskutku originální a schopna zároveň dodat národnímu našemu životu pestré barvitosti a čistě českého rázu. Mohu ji chválit plnými ústy — není moje (říkám: bohužel!) a dostavila se městskou poštou pražskou na psací stůl můj — beze jména, vržena neznámým otcem do světa na milost nemilost vrtkavých fejetonistů, pravý siroteček malý. Ale hezounká je, buclatá a má tak vesele hravá, tak upřímná očka — jen se do nich podívejte — ta holka se neztratí, jak ?!

Neznámý můj korespondent tedy doslovně píše:

„Aby příjmy Ústřední matice byly zvýšeny, dovolil bych si ukázati na jeden způsob, jenž ve vlasteneckých domech stal by se jistě brzy chvalným, oblíbeným zvykem. — Jest to myšlenka zcela originální, česká. Myslím totiž, aby byly zavedeny „*národní navštivenky*“ čili „navštivenky Ústřední matice školské“. — Matice sama mohla by se postarati, aby byly zhotoveny malé, vkusné navštivenky, nejlépe o dvou listech jako taneční pořádky. Na první stránce prvního listu mohly by býti odznaky země koruny české a pod nimi slova: „Na čest a slávu Ústřední matice školské!“ neb něco podobného. — Druhá stránka by byla čista, buď aby se tam mohl každý sám podepsati, aneb dáti tam vylitografovati své jméno. — Třetí stránka neboli první druhého listu by taktéž byla čista, pro korespondence; čtvrtá pak by mohla býti otištěna potvrzením (štemplem) Ústřední matice, že zaplácena jest suma, která na určité navštivenky přísluší.

Cena navštivenek by se určovati mohla barvou: bílé — desítikrejcarové; modré — dvacítikrejcarové; červené — padesátikrejcarové; červené a bílé — zlatové; červené, bílé a modré — pětizlatové. Atd.

Nepochybuji, že navštivenkami takovými značně by vzrostl kapitál Ústřední matice. Co by jich vandrovalo o Novém roce, o svatém Josefě, Janě, Anně, Marii, Václavu, o svatbách, křtinách atd.! Vždyť by to bylo Čechovi gratulací nejkrásnější a skutečným oslavením jeho dne, kdyby viděl, že u příležitosti té prokázána služba vlasti! A kolika lidem by zároveň bylo pomoheno z nesnází! Dárek malý dáti například ku jmeninám se stydí a do velikého se spouštět nemohou nebo nechtějí.

Při pohřebních slavnostech jak krásně by se projevovala soustrast a poctila památka nebožtíkova! — V Paříži kladou vizitky při návštěvách hřbitovů na hroby proslulých lidí — naše kladení vizitek na hrob bylo by o tolik krásnější a významnější! — A kdyby, řekněme, došlo na spalování mrtvol, jaký význam by pak mělo házení navštivenek do ohně! (Pan zasílatel zdá se být poeta.)

V hostincích, kavárnách by mohly býti skvostné misky neb jiné nádoby na navštivenky podobné. Bavilo by nás, kdybychom z navštivenek tam vyložených se dověděli, kdo tu před námi seděl. — Jak snadno seznamovali bychom se ve společnosti bez představování škrobeného, upřímně a bratrsky! — Jak hladce a pěkně vyrovnaly by se nahodilé, u nás bohužel v životě tak časté hádky výměnou navštivenek, obřadem to, který jinde znamená souboj!

V každé rodině by mohla rovněž býti schránka na navštivenky takové. Jako Rus, když vejde do světnice, v níž svatý obraz, tak Čech, octna se ve vlastenecké rodině, projevoval by svou úctu vložím navštivenky do schránky rodinné.“

Atd.! Inu: myšlenka hezká, praktická, z níž Matice může mít vskutku *velmi* mnoho! Zvláště když budou vydány i navštivenky například pětikrejcarové, aby k nim sáhnouti, ve veselém, důmyslném reji všeobecném se zúčastniti mohly i naše třídy zcela nemajetné. A myšlenka neúmorná, která bude zabírat kruhy vždy širší a širší a může a bude žít, dokud vůbec potrvají mezi námi styky a zvyky společenské. Vždyť také ta navštivenka matiční může se časem měnit, zdokonalovat, modernizovat. A vždyť může si jednotlivec dát upravit i lístky

dle chuti své vlastní, zapravit pak Matici poplatek, dát si tam položit její signum atd. Domnívám se, že za krátko, ba velmi krátko myšlenka ta by se rozšířila i jinam, že jiní národové by nás napodobili, že by pro své humánní a národní podniky učili se od nás.

Pan anonym pokračuje ale ještě dále: „Velmi praktické byly by též *národní listovní papíry*, prostě snad *„národní listy“* zvané, na něž by měl každý Čech psát své dopisy, zvláště milostné. Žádná vlastenka by nepřijala milostného psaní, leč by bylo psáno na „národním listě“.

Dejme tomu, že by z každého listu byly jen dva krejcarey a z obálky jen krejcar ve prospěch Matice — —“ atd.

Povídám ti zkrátka, myšlenečko, ještě jednou: Jsi hezka, tuze hezka! Vedu tě tedy již za ručičku, otvírám ti kliku — vždyť jsi ještě tak malá! — vidíš: tadyhle sedí kolem stolu páni, hodní, přívětiví páni — to jsou páni výborové Ústřední matice naší! Hupni jim na klín, vezmi je kolem krku a řekni: „Tady jsem! Podívejte se na mne, jak jsem hezka a jak upřímná! Dejte sem honem kasu svoji a uvidíte — budete-li si mne jak náleží všimat a hledět, abych byla pořád jako z cukru a elegantní a příjemná — uvidíte, jak vám tam budu oběma ručičkami peněz nasypávat!“

Tak — jen to řekni!

NÁRODNÍ LISTY 7. června 1885

△ *V Praze 20. června*

Že prý abych mu ty Amerikány hodně dobře popsal, píše mi bratranec. Vidiš, milý bratráčku, to půjde ztěžka. Spatřil jsem jich a z nich žalostně málo. Při slavnostních příležitostech bývá totiž náramně důležitě, aby byl ruch nejen v ulicích hlavních, nýbrž i vedlejších a aby i v těchto vlnilo se lidstvo. Obyčejně tuto důležitost obstarávám tedy sám a sám a také tentokráte, při vjezdu českých Amerikánů, vlnil jsem se po vedlejších uličkách sem a tam, od rohu k rohu. Ale přece mne to vábilo zase blíž, k těm stěnám ze živých lidí, k tomu jáсотu podobajícímu se bouři. A tu již Američané jeli. Právě se to vznášel nad odevřeným vozem jejich prapor, lesklý, krásný, na všechny strany v pozdrav se sklánějící — ale já nevím, co to bylo, pojednou jako by se byl prapor obestřel třpytným šlojířem, nebo snad že se jím obestřely moje oči — zkrátka: já pojednou neviděl jsem již ani jej a — odvrátil kroky tedy zase jinam.

Ale znovu mne to pudilo zpátky za tu živou, pro mne neproniknutelnou, nepřehlednou stěnu. Postavil jsem se tedy opodál a díval alespoň po oknech a domech. Okna všude přeplněna, hlava nad hlavou, až tam vzadu ku stropům — a všechny tváře radostí slunečně rozjasněny, všechny oči plny záře, všechny ruce mávající — zahleděl jsem se do těch diváků jako by do zrcadla, viděl v něm nadšení celého národu, viděl rozechvělost vítaných i vítajících, viděl celé moře blaha — Věř mi, bratráčku, nebo nevěř, ale já ti povídám: země se chvěla, chvěly se ty staré domy naší Prahy a my všichni chvěli se s sebou! Nebylo to ale nepříjemné, naopak tak divně potěšné — a věř mi, kdyby tu byl býval měkký drn a kdybych to ještě uměl a kdybych nebyl už tak neskonale moudrý a zrovna v kámen usedlý, kotrmelce byl bych metal po délce celé ulice!

— Nene, bratrátku, a také k smíchu ten náš cit nebyl! Vzpomněl jsem si na staré Židy. Říkali, že „*srdce* je sídlem *rozumu*“ — vidíš, bratrátku, nejsem starým Židem, ale od pondělka říkám to taky. Něco rozumnějšího nevyvedli jsme už po dvacet let!

Pojednou mne však nato ovládnul cit zase smutný. Pomyslel jsem si, jak *málo* že svádíme s *takovým* lidem, schopným *takého* nadšení. — —

A pak — a pak — nesměj se mi, bratrátku, ale pak mně bylo náhle zase tak zbožně! „Host do domu, bůh do domu.“ Svatá pravda: bůh do domu! Vždyť všichni jsme cítili jeho dech. Ovanul naše čela, lehl na naše skráně — sladce dýšící jako tekoucí balzám, léčivý — každá žilka nám v prsou hrála, a koho jsi potkal, chvěly se mu rty a zpíval si píseň. Já sám jsem po letech, po dlouhých, němých letech zase zpíval — písničku za písničkou, do večera, do půlnoci pozdní — — „Host do domu, bůh do domu.“ Vždyť jsme jej viděli všichni. Kráčel před hostem v sloupu oblakovém, objevil se v širokém na nebi blesku a snesl se jako dešť na vyprahlou zemi. —

Bratrátku, bylo to hezké — tuze hezké — ani jsem si nemyslel, že jsme ještě takové krásy schopni!

Nu, a pak byli tedy hosté mezi námi od radovánky k radovance a zachytil jsem leckde ještě zákmit jejich — zpovzdálí, když v kočárech spěchali do divadla, nebo když některý jednotlivec z nich šel za návštěvou k přátelům a známým. Ale „hodně dobře“ ti je přece nedovedu popsat. *Mně* se líbili, a dáš-li něco na můj úsudek, řekni svým sousedům: „Píše se mně spolehlivou rukou, že jsou to statní hoši!“ A můžeš samolibě dodat: „Inu — krev z naší krve, maso z našeho masa!“

Mužové silných ramen, osmahlých hladkých nebo rovněž osmahlých zarostlých tváří; ženy cestou trochu unavené, ale hezké, příjemné. A taková zvláštní upřímnost hledí z očí mužů i žen! To přece víš, že *leš* pokládá se v Americe za věc absolutně nemožnou. Říci někomu „Jsi lhářem“ je urážkou smrtelnou, a uražený bez rozpaků vytáhne revolver a zastřelí hance; víť, že žádný soud ho proto neodsoudí. Nu — říci našim hostům, že snad jejich láska k české vlasti, jejich lnutí

k českému národu je strojená lež, toho se neodvází ani blázen! Jejich pouf je činem tak křišťálovým, že jím hledíme až do nejtajnějších záhybů jich duše.

Mnoho-li naši krajané na sebe během let přibráli společenských zvyků amerických, nevím; nezdá se, že mnoho. Kdysi mně jistý přítel líčil domorodého Amerikána, pravého Yankee, listem, jak následuje: „Nepovšimneš-li si některých zvláštních manýr jeho, vyjdeš s Amerikánem dobře. Evropských zdvořilůstek ovšem nezná; ale je zdvořilým po způsobě svém. Co se mu líbí, to dělá; zato však také je mu lhostejno, co děláš Ty.“

„Nesmiš se divit,“ psal mi můj přítel, „když Ti soused Tvůj plivne náhle kolem nosu; neboť on žvýká tabák a to způsobuje sliny.“ — „Můžeš však být jist,“ konejšil mne hned nato můj přítel, „že výmětek ten se Tě ani netkne; Amerikán je stálým cvikem až pravým mistrem v tom.“

„Rovněž se nesmiš divit,“ pokračoval můj přítel, „dá-li si soused nohy na sesli nebo na stůl, toť náleží k navyklému pohodlí.“ — „Můžeš však být opět jist,“ konejšil mne znovu můj přítel, „že nohou o Tvé šaty nebo o Tvůj talíř nezavadí.“

Dále se nediv, jsi-li v hostinci za noční doby náhle vyrušen hvízdáním, zpěvem a jiným hřmotem. Tam se každý baví, kdy chce, jak chce a ze všech sil svých. Víš co: hvízdej taky!

Jedeš-li s Amerikánem po dráze, najisto on cestou buď žvýká, nebo čte, nebo ořezává dřevo, nebo spí.

Nevíš-li dobře, jak Amerikána titulovat, řekni mu ‚captain‘, ‚major‘ nebo ‚colonel‘ (setníku, majore, plukovníku), neboť titulů on si hledí. Můžeš mu ale třeba také jen jako francouzskému císaři říci ‚Sir‘, on ti za to také neublíží.“

Zdá se, že ze všech těch lahodných vlastností nepřisvojili si naši krajané dosud ještě ani jednu. V noci prý spějí jako dudci. Dřeva na postelích a stolech v hostinských svých pokojích nedotknuli prý se dosud ani nožem. Při hostinách dávají nohy prý zcela obyčejně pod stůl. A když některý z nich pronáší přípitek, nekončí po amerikánsku „hepp hepp hurrah!“, nýbrž zcela po česku „nazdar!“ nebo „sláva!“

Vůbec zdá se, že naši krajané osvědčují náramnou setrvač-

nost v starých zvycích a dávných citech. A to se zalíbilo zdejší-
ším našim lidem tak, že jim někteří v překypujícím okamžiku
slíbili: „Když vy nás, my také navštívíme zase vás! A uspo-
řádáme navzájem českou slavnou pouť z Evropy do Ameriky!“

Vidíš, bratrátku, to nebylo od našich lidí hezké! Morava-
nům jsme také slíbili, že jim splatíme vlak jejich divadelní,
že přijdeme zas k odevření jich divadla v Brně, a zrovna ti,
kteří nejslavněji byli slibovali, zůstali pak doma. Odpovědět ale
bratřím Amerikánům podobně, odpovědět jim na jich krásnou
pravdu směšnou nepravdou, — ne, to není hezké!

Prosím tě, bratrátku, sejdeš-li se s některým Amerikánem,
až se teď rozjedou po Čechách, — neslibuj! Považ si, co bys
potřeboval dolarů a že jich potřebujeme ještě spíš doma! Považ
dále, že bys kvůli úspoře na drahém prádle musil tam nosit
límce a manšety z papíru a že tomu nejsi zvyklý! A považ si,
že bys se musil učit amerikánsky mluvit! To je ti divoký, ne-
křesťanský jazyk! Sirky se v něm jmenujou „mečeš“, bram-
bory „pótetós“, sejr „čís“, šunka „ham“ — považ! Mráz
po mně běží, když si pomyslím, že už na to kroutíš hubu!

△ *V Praze 27. června*

Jakož jsem to všechno o tom parnu a té žízni řekl už dne 14. června v čísle 162 výborných našich Národních listů, kdež si to může laskavý čtenář pohodlně ještě jednou přečíst. A má-li skutečně srdce v těle, zaklepe mi pak na rameno a řekne: „Dobře, miloušku, dobře! Tumul pětku a šel k Flekům. Stačí?“ — „Já? — nebo ta pětku?“ odpovím asi s onou líbeznu četveráckostí, která mi tak sluší.

Zaplat ale pánbůh, že už je po té slavnosti americké! Že ji sprovázela pohoda ještě co možná příznivá — nynější dusné parno bylo by ji vysmažilo věru na popel! Podařila se, podařila, ta slavnost krásná a tklivá! Všechno šlo dohromady jako kolečka v hodinách, a ty národní hodiny naše byly zase jednou tak vesele a tak rychle, že se to všechno kolem nás jen kmitlo, jakoby jarní sen. Však by se nám to nepovedlo hned zase znovu! A kdyby hned zas přišlo sto amerických lodí a tak velkých jako celý pražský kraj a kdybychom se na ně připravili, jak bychom chtěli, najisto už by bylo vše jiné — hluché a vyšeptalé, mdlé a dělané. Ta zvláštní „bezprostřednost“ to byla, která činila vše tak svěží a porosené, úsměvné a jasné — inu: leskli jsme se jako nový dukát!

Ale bojím se, jací už jsme, že si ten dukát proměníme na samé drobné. Když jsme se už dostali do víru, že nebudeme chtít z něho ani na břeh. Beztoho jde člověku hlava už kolem, co je u nás pořád slavností a slávy! Nene — nemluvim proti těm zábavám pěkným, které pořádají se všude teď na prospěch naší Matice školské: člověk se chce za letní doby bavit, a je zajisté dobře, když se to děje společně a budí pocit národní pospolitosti a prospívá ještě k tomu účelům šlechetným. Ale míním — však čtenář cítí, co míním — když tak denně čte hned pět šest „denních zpráv“ za sebou a v nich samé ju-

bilování, samá sláva — čtenář má také hlavu, která umí chodit „kolem“.

Pro samá jubilování ani sobě nevšimáme věci týkajících se nás velmi blízce. Kdo sobě například všimá u nás událostí, jaké se sbíhají právě v Opavě, mezi slezskými bratry! ? Tam si staví budovu, která má být útlukem veškerých škol českých. Za heslem „Národ sobě!“ a s nadšením věru pohnutlivým svázejí si stavební látky, jeden dává cihly, druhý písek a vápno, třetí rákos, čtvrtý propůjčuje své povozy — zkrátka dějí se tytéž výjevy, jaké se děly u nás, když za heslem „Národ sobě!“ chtěli jsme přikročiti již ku kladení základů svého Národního. Ví někdo o tom krásném ději vůbec u nás? A ví někdo, s jak tklivou vděčností kvituje se v jediném slezském listu, v Opavském týdeníku, každý krejcar, jenž přichází pro chudé žactvo tamější obecné školy české? A jak *málo* přichází těch krejcarů vůbec? A jak *prazádné* od nás z Čech? Všimá sobě někdo důležitého tamějšího podniku, začínajícího nyní teprve Muzea Matice opavské, jež má se stát středem a učelištěm veškerého českého vukolí? Atd.!

Ba my sobě nevšimáme ani věci *nejbližších!* Co nám například na tom záleží, že dětmi jen německy mluvícími, českého slova neznajícími mihá se teď už Praha! Proč bychom se tomu nepousmáli, jako dříve služky češtily v Praze dorost ten drobný, že teď dítě němčí už svou chůvu, — vždyť „vzdělaný člověk musí umět německy“, učí naši političtí vůdci, a chůva má zajisté také právo chtít být „vzdělaný člověk“! Co nám na tom záleží, že teď u německých mistrů a rodin obdrží zde místo *jen* německý učedník, německý tovaryš, německá služka, že panička Němkyně řekne obchodníku do očí: „Vy jste Čech — u vás já nekoupím!“

Arci, mohli bychom se všemu tomu učit od Němců, řídit se podle jich vzoru; ale jací my jsme, budeme-li se vůbec něčemu učit od nich, bude to — němčina. Zato učí se Němci pilně od nás. Sotvaže máme na Žofíně zahradní slavnost ve prospěch své Matice, hned tam jdou Němci a pořádají tam slavnost ve prospěch Schulvereinu. Sotvaže se ukázalo, jak

výnosnou, jak dobrou pomůckou může být pro účely matičné nějaký zábavný bazar, už Němci se sestoupili a pořádají jej také. Mají prý náramně peněz potřebí. Na nové německé školy, jichž dle jejich názahu staví jim vláda ještě příliš málo, dle *našich* názahů příliš mnoho. Ale v dnešních Humórech pokouší se bývalý ministr pan Josef Jireček, aby nás o té věci poučil. Psává do časopisu toho arci často, verše vskutku veselé, jež sleduju a čtu vždycky s intereseu nejživějším; ale tentokráte stal se mi pan ministr nějak *příliš* opravdovým. Napadlo mu totiž, aby také v Humórech zastal se jednou dle zvyku svého vlády, a on napsal tam tedy dvouslokovou básničku:

Vysvětlení

*Já slýchám stesky, že se u nás
na školy Němcům více dává
než všem ostatním národnostem
na úkor rovného všem práva.*

*A dím: Jen žádných planých stesků!
Vít dozajista slavná vláda,
kdo vzdělání víc potřebuje,
kde tedy nutnost víc škol žádá. —*

„Nutnost víc škol žádá“ zní sice trochu tvrdě; ale takového něco se začátečníkovi v básnictví odpustí, má-li takto talent. Jindy bývají verše páně ministry ovšem mnohem hladší, a podobá se tedy, že i jemu samému zdálo se „Vysvětlení“ na Humóry přece jen příliš opravdové a to že ho pletlo. Ostatně kdoví je-li to konečně i pravda, že slavná vláda tohleto myslí! Ano, kdyby takhle pod básničkou stálo také ještě „Taaffe m. p.“ a nejen „J. Jk.“!

Má dobře pan ministr, že se ve verších tuží. Má si zahrát teď s devíti Múzami nebo s devíti kuželkami, to je přec jedno — obé je letní, obé dle sezóny. Zrovna mi to škube perem, abych teď zde vypravoval, jakže dle Langbeinovy legendy byla hra v kuželky vynalezena jistým vlasatým a velice nada-

ným jinochem, jenž na Múzách, s nimiž nemohl a nemohl ničeho kloudného svést, pomstil se tím, že podle nich pojmenoval devět dřevěných, starými obličejmi pomalovaných kuželek, a pak — ale já pokušení odolám, já tu napovězenou historiku nedopovím — ať si ji čtenář dopoví sám!

Ach ano, ano, už to zase sviští vzduchem! „Bum, vrrr...“ zaznívá to za kteroukoli zahradní zdí. Nato slyšíš klapání jako by dřevěnými zvony — „Všech devět!“ vřeští veselý hlas dětský — „Sláva! Vejtrubec spasil vlast — sláva!“ odpovídá z druhé strany sbor vypraných basů. „Hrrr — hrrr — hrrr,“ haraší mezi to dřevěná koule dřevěným žlabem a zase švihá vzduchem: „Prelát!“ — „Věneček!“ — „Hamburk!“ — „Pravá fanka!“ — „Macek!“ — „Hodějí sem krejcar!“ — „Tři od rohu!“ — „Stav lepší, kluku, nebo dostaneš pohlavek!“ — „Dobrá díra!“ — „Pudl — haha, pudl!“ — „Levá fanka!“ — „Honér!“ — „Šňůra!“ — „Špatná díra!“ — „Bum, vrrr...!“ — „Bum, vrrr...!“ — „Sláva!“

Není větší rozkoše nežli v zimě z místa, z něhož není slyšet hudbu, dívat se na tančící v sále páry, a není komičtější zábavy nežli v letě za nějakou vysokou zdí, z místa, z něhož není vidět hráče, poslouchat hru v kuželky!

Teď tedy doba téhle zábavy zase již nám nadešla. Devět habrových, železem okutých kuželek leží už pod žlabem. Pytel za „křížem“ je vycpán čerstvou řezankou. Kuželník je srovnán. Prkno ometeno. Hřebíky na kabáty zbaveny pavučin. Kluk stavěč tančí už o jedné noze. Jux může začít.

Jux stejně milý bytostem po- i nadpozemským. Vždyť pan farář by ani mezi kuželkáře snad nešel, kdyby koule nebyly ze „svatého dřeva“ — „lignum sanctum“! A když je tak to letní vedro, sám svatý Petr na nebi rád „si zahraje v kuželky“ a nedělá si ani nic z toho, když je třeba — už pozdní večer.

Pomalu — pomaloloučku zdvím zase hlavu nad povrch. Je kolem už ticho? Bezpečno? — *zcela bezpečno? No zaplat pámbůh!*

Byl to bohapustý rámus, byla to bouře! Napsal jsem článek o „vdovcích po živých“ — poctivé slovo, ryzé, křišťálové — a teď ten rámus začal! „*Děkuju pěkně, vy jste mi dal!*“ křičel jeden na mne přes celou ulici. — „*To byl tuze pěkný článek,*“ zaskřípěl na mne druhý, jako by sklo kousal. — „*A to jste nevěděl už nic rozumnějšího nežli nás?*“ vyvzdychl na mne třetí, že mne to až u srdce bodlo. A za dva za tři dny pojednou zmizely z těch „vdovců“ dvě třetiny z pražských ulic, jako by je vítr odfouk, — byliť povoláni před soudnou stolicí svých žen a ponechání pak už venku ve vazbě manželské, kvůli dohledu a dobrému mravu. Zbyla tu jen třetina, ta, která beztoho v zimě v letě, na zemi i na moři nepřichází den co den z hospody před třetí hodinou zrána a jichž nápravy moudrá žena už ani nehledá. Ale ti jsou právě nejnebezpečnější, nejzuřivější, nejmstivější — a proto jsem zmizel na čtyry neděle raděj z povrchu veřejnosti. Učinil jsem dobře.

Teď mi už neudělají pranic. Ta zbylá třetina mezitím zlost svou propila a ti ostatní, ti vězňové venkovští, přicházejí vedeni svými ženami, pod dohledem nejpřísnějším. Zlost v nich ovšem ještě vře. Zasolil jsem jim! Ale to je mi jedno — žádné slitování s manžely, žádné! Jsem jako Herodes v té známé staročeské hře.

Hrabě palestinský: Tolik povraždils životů bezbranných! Herodesi, lituješ?

Herodes: Ano lituju, že jsem jich nepovraždil *ještě víc!*

Tak! A teď jsem se tedy zase vynořil, sedím na břehu a plácám radostí do ručiček a budu znovu zase plácát do vlnek

české veřejnosti a plácát vůbec. Dá-li pánbůh: vždycky na neděli.

Beztoho prý teď bude neděle až příliš ticha. Bude prý zase taková, jaká bývala za dnů naší mladosti, kdy ještě nenadešel ten takzvaný náš „hospodářský rozkvět“ a s ním ta zimničná honba za grošem a to vyčerpávání nejposlednější krůpěje z lidského těla, to ubírání spánku, to nestrpení žádného — prázdného klidu atd. atd.!

„Neděle má být dělníkovi vrácena,“ řeklo se nyní. To zní velmi přívětivě, příjemně, ba vesele. Ale mimo tu veselou líc má ta věc i svůj vrub, ne sice smutný, docela ne smutný, avšak *opravdový*. A ten opravdový vrub mne pro dnešek láká více než ta veselá na věci líc.

Cítím tu nějak, že bychom měli dělníkovi, malému obchodníkovi atd. nejprv pomáhat, aby dobře *věděl*, cože tedy si začít s tím novým, s tím sedmým dnem. Že bychom s tou pomocí měli přijít ihned, nežli utrpíme škody, než přijdeme pozdě. Ten sedmý den že je sedmou částí života, a tedy pro nás Čechy, jižto bychom neměli ze života utrácet ani jediné minuty, zvláště důležit. A že bychom měli otázkou tou pohnout předně my žurnalisté čeští; jsme také dělníci, zrodili jsme se téměř všichni z třídy jen dělnické, máme nejživější porozumění toho, čímže je národu našemu dělnický stav, a máme pro ten stav také nejvřelejší cit — nebo *máme jej alespoň mít*. „Páni“ si té otázky nevšimnou jistě. Ti znají dělníka, teprv když ho potřebují. A my jim budeme již povděční, když nebudou tu naši „českou dělnickou neděli“ alespoň kazit, překážky jí činit.

„Neděle má být dělníkovi vrácena.“ Ano, ale co s ní tedy bude dělat? Mnohý řekne: „Je *jeho*; ať s ní dělá, co chce,“ a bude se domnívat, že pronesl bůhvíjaké jasné, ba i svobodomyšlné slovo. Pánové: bude-li tovární dělník, tovaryš, řemeslník, mládenec, prodavač chtít, naloží nedělemi svými, a to všemi, dle *své* vůle a chutě, ať už mu radíme něco, nebo ne. Avšak — rodina dělníková je také *jeho* rodinou, a přece mu ostatní společnost pomáhá školou i jinak, aby ji řádně a k radosti své vychoval; výdělek dělníkův je také *jeho* výdělkem,

a přece se mu záložnami a vzájemně podpůrnými spolky pomáhá, aby peněz užil ve vlastním prospěchu co nejlíp, co nejrozumněji: a neděle dělníkova zůstane také *jeho* nedělí, ale máme mu být nápomocni, *aby jí užil zcela a krásně.*

Potřeba té starosti cítí se teď po Rakousku všude, nejen u nás. „*Dejte duši nedělnímu dni!*“ volá štyrský spisovatel Rosegger. „*Den všední má duši svoji, sice hrubou, světskou, ale určitou. Neděle ji má mít také, a sice tedy duši nedělní. Den poklidu — toť příliš málo! Jíst, pít, všechny čtyry roztáhnout a ležet, to není neděle dle chuti mé!*“ A my můžeme říci, že také ne dle chuti našeho českého dělníka. Český dělník rád se zahledí k cílům vznešenějším, on rád slyší o sobě, že je „člověkem vzdělaným“, — ale *příležitost* musí se mu poskytnout, aby jistě a snadně vyhověti mohl tedy té ušlechtilé touze svojí!

Velikou zásluhu mohou například mít v té příčině četné, ano snad až přčetné pražské spolky. Většina jich beztoho má sílu členů právě v těch kruzích, jichž „nedělní klid“ dotkne se teď bezprostředně a nejvíc. Všelikých „spolkových hraček“ natropili jsme se my Češi za posledních let věru už dost a dost, každý z nás jistě cítí, že nadešla nám doba již vážná, doba tuhé práce — teď ať spolky naše dokážou tedy, že jsou vskutku dobrodiním v národní organizaci naší. Necht pro své členy i pro své hosty obstarají dobré „*programy nedělní*“, necht ty programy *pečlivě* připraví i provedou. Občas nějaká dobrá přednáška. Kde to dle stanov jde, občas zase rozprava o důležitostech denních, politických nebo společenských, v níž může se sdílet každý, kdo má chuť a nápad. A jindy zas dobrý zpěv, dobrá deklamace. A poté, když už jsme si tak zvykli, třeba tedy zpěv společný, trochu pití a snad i trochu tance.

Ale ta přednáška ať je vskutku *dobrá*. Ať jí má, kdo předmět svůj vpravdě ovládá a jasně i sdělit umí: žádný smutný diletantism, žádná taká snaha zahrát si na učeného, ciframi, jichž si nikdo nepamatuje, prošpikovaného, na slova, jimž prostý člověk nerozumí, přebohatého. Raděj dobrého přednášeče slušně *platit* než mít špatného zdarma. Ubeře-li se na mnohých

dosavadních spolkových zbytečnostech, zajisté že prostředky spolků průměrně stačí. Ostatně možno, uvidí-li se dobrá, nadšená vůle, že vzdělané kruhy naše samy zorganizují nějaký spolek přednášecí, jenž lacino, neb i zdarma pomůže spolkům ostatním. Na všechn způsob třeba, opakuju ještě jednou, hledět jinými úsporami k tomu, „aby vybranější“ program nebyl spojen také se značnějším vybíráním peněz na členech spolkových, aby hosté nebyli odstrašováni stálými sbírkami atd.

A kde zavedeny budou ty občasné rozpravy politické, nechť každý přítomný zase za přední považuje povinnost svou, by celý průběh rozprav byl vždy důstojný, klidný.

Mimoto může program šířiti se i mimo pravidelnou místnost spolkovou nebo jinou místnost *krytou*, mimořádně najímanou. Také za zimy lze po Praze konat *procházky společné*, vysoce zajímavé; třeba ale opět k nim průvodců dobrých, naši Prahy, její dějin, jakož i dějin umění úplně znalých. Nemáme nadbytek, máme ale dostatek mužů těch.

Zajisté že by se mohlo dále vymoci i na velkoduchém zakladateli příštího našeho Muzea průmyslového, aby dovolil také za zimy občas přístup ku sbírkám nyní již bohatým, aby snad uspořádal sám někdy výstavu menší, odbornou, pro určitý kruh lidí atd. A rovněž by se dalo docílit, aby také sbírky Rudolfiny i sbírky Českého muzea byly v zimě přístupny, ovšemže tedy *v nedělní odpůldne*. Nepochybuju, že by páni kustodové například jednou za čtrnácte dní obětovali vlastní svůj „klid nedělní“ a byli ochotnými průvodci. Vždyť by jim správa muzejní jiným dnem dobře mohla dáti plnou náhradu.

Rozumí se dále samo sebou, že Národní divadlo musí také zde pomáhat a tím plnit svůj úkol: sloužiti českému lidu. *Dobrymi* odpoledními hrami, dobře volenými, dobře prováděnými. Střídavě hru vážnou nebo veselou historickou, hru vážnou nebo veselou společenskou, zpěvohru lehčí neb i nešenější. Opakuju: dobře *volit* hry, což jde snadno, vždyť repertoár český je již bohatý. A dobře provést! I to je snadné, vždyť beztoho slyšíme, že značná část výkonných sil v zimě nebývá vůbec skoro ani zaměstnána. K obému zajisté bude

hledět divadelní řiditel a musí hledět i veřejná kritika. Alespoň se pak neřekne: „Národní divadlo *se odcizuje*.“

To jsou jen tak myšlenky některé, ledabylé, bude-li se chtít, namanou se téměř každému myšlenky ještě jiné a nové. Jiné pro Prahu, jiné pro venkov český! A pak nebude věru nikdo v rozpacích, cože s tím svým dnem sedmým, co s klidem nedělním.

Dejme české neděli českou duší!

NÁRODNÍ LISTY 6. září 1885

△ V Praze 26. září

Nemohu teprve pronést zbytečnou otázku, zdali jste dleli někdy v letě za deště na venkově, v selské domácnosti? Když předtím hezky dlouho ani nezaprchlo a vláhy bylo polím jižjiž zapotřebí. Když pak po překvapujícím krátkém mrakovém preludiu na nebi spustil se déšť, tak rychle, že lidstvo sotva stačilo utéci se pod střechy. A když tedy pak voda drobným stříkem se sypala, kapky skákaly po skle a rámech odevřených oken, celá zahrada se rozšeptala, chvilkami to těžce zašumělo korunami mocných stromů a zvenčí vlnil se do jizby vzduch tak svěží, zdravý — milý!! — Tu pak obyvatelé chodí od okna k oknu, každý krok jakoby po špičkách, každé slovo slavnostně přitlumené — ale na každé tváři úsměv. A konečně splyne z některých úst jakoby polonesmělé — šťastné, spokojené: „To prší tisíce!“ — „Panebože, houšť!“ zašeptnou nato ještě odněkud ústa družná. A jenom hospodář drží se trochu v pozadí, jeho tvář je kamenná, nehybná, a jenom on bojí se promluvit, aby nezakřiknul to požehnání boží.

Prosím — není vám dnes zrovna tak blaze, tak milo? Už žíznila ta domácí role naše, ale kratičké preludium, a již se na ni spustil zase ten náš český déšť! Drobné kapky krejcarové mihají se a skáčou, zlatníky zvoní, zlatky šustí, chvílemi zašumí stovky korunou domácí hruše naší — do prsou nám vchází dech zase tak čerstvý, svěží — to prší tisíce — panebože, houšť!

Ať mi přijdou ještě veršovci se svými zděděnými frázemi, se svojí od praotců převzatou tradicí, že „v penězích není poezie“! *Jakpak není!*

Ba i sama pobožnost je v nich, nejen poezie! Či mohla by z nich vyrůstat, kdyby v nich neklíčila? A není nám teď všem, jako bychom seděli v chrámě, nařadění do lavic sousedských,

— obličejem k oltáři, na němž ze zlaté monstrance září, ba slunečně na všechny strany vyzařuje oběť vlastenecké lásky? Právě byl kněz sestoupil z kazatelny, z níž mluvil o Kristových slovech „Nechte maličkých ke mně!“, a nyní tedy obchází kostelník se svým sáčkem, aby nasbíral pro ty maličké darů, — jde od řady k řadě, podává sáček, usmívá se v jistotě, že ani jediný nepokrčí rameny, — a každý už věru má peníz svůj připravený, už čeká a ruka se mu radostí chvěje, když dává.

Znáte snad tu tklivou vesnickou povídku Cesarovu? Byla tam kdesi na úpatí Alp malá vesnička, s malým kostelíkem, malou obcí zbožných. Ale v té malé obci zuřilo velké, dlouhé nepřátelství mezi dvěma rodinami. Hlava té jedné, učitel a kostelník zároveň, byl kdysi při sbírání kostelní ofěry schválně pomínul souseda bohatého, byl ho tím zahanbil před obcí celou — nepřátelství vyšlehlo, plálo a žahalo po dlouhá leta a spálilo štěstí několika pokolení. — Nechtěl bych být věru pomínut teď při sbírání ofěry naší národní — to ponížení, že nejsem snad ochoten přispěchat k duševním potřebám svého lidu, to zahanbení, že ode mne peníz obětní se ani nepřijme, — ponížení, zahanbení před celým národem!

Chtěl by být pomínut snad někdo druhý — třetí — desátý — tisícátý? Ne, ne — *nikdo!* Jsme svobodomyšlní, jsme pro pokrok každý, ale od *placení tohoto „školného“* nechceme teď býti osvobozeni! Tuto „*daň z hlavy*“ — *z hlavy pro hlavy* — platíme dnes rádi.

Vlastně je to „*daň z hlavy a srdce*“. A kvůli tomu srdci, kteréž tak rádo do zátiší se uchyluje, lituju, že naše sbírky pro *Ústřední matici školskou* dle podstaty věci samé *musí* být do jisté, do značné míry veřejny. Škoda, že nemůže být veškeré to placení národní naší daně obestřeno hustou rouškou, že nemůže být *zcela tajné!*

Už se mi tu zase namanuje paralela, známá, ale mravním dojmem svým vždy zase nová. Tentokráte je to paralela z Němec, z města Brém. Ve svobodném městě tom neznají totiž pražádného předpisu berního. Tam se jen uveřejní rozpočet, mnoho-li že v nejbližším období na společné, obecní

nutnosti bude potřebí asi peněz. A když uplyne čas kratičký, ale dostačující, aby sobě každý občan rozpočet prozkoumal a promyslel, oznámí se den, kdyže se budou tedy přijímat peníze nutné. Občan po občanu, neváben a nevolán, přijde do úřední síně a tou vejde do „berní síňky“ vedlejší. Zde ale není živé duše, zde stojí jen pokladna — a tu je tedy občan sám a sám, bez dohledu, jen s hlavou a srdcem vlastním, s poctivostí svou a vlastenectvím svým, a hodí do otvoru pokladny peněz tolik, na mnoho-li odhaduje prostředky své a občanskou povinnost svoji. Ještě nikdy se nestalo, aby obec nebyla obdržela příspěvků nad potřeby své! — Jak by nám slušel krásně *ten* způsob německých Brém! Nyní německých, druhdy slovenských — snadže i ten způsob pochází ještě z minulosti dávné.

Celá řada jiných ještě paralel se hlásí a celá řada myšlének nejrůznějších, vlastních i cizích. Pochopitelně: každý ví a cítí, čím peníze ve světě byly, jsou a budou. Nepřátelé pobrali nám nejprv statky naše, když nás zničit chtěli, a ze mdloby hmotné vzrostla nám mdloba duševní. Když pak jsme se znovu z té zase probírali, zaznělo hned v jedné z nejprvnějších, nově veselých písní našich, bez tendenčně, ale zcela správně: „Že peníze světem vládnou, staré přísloví — že se jimi divy stanou, každý člověk ví!“ Nuže, všichni sem s penězi dle možnosti své, chceme-li pro sebe urvat si tedy ve světě té „vlády“, té platnosti kousek!

„Peníze jsou čas!“ říkáme po národě ve světě nejpraktičtějším — nuže každý sem s dárkem dle vlastního rozumu a citu, ať si za něj vyměníme kousek toho času, toho *budoucího* času, té budoucnosti české! Čeho sobě sami nedáme, od jiných věru nedostanem — „*Náš národ nosí svůj osud ve svém portmoné,*“ řekl ondy kdosi žertovně, ale dobře u vzhledu k těm zvláštním poměrům našim, a jsme šťastni, že smíme ještě k tomu zcela opravdově přidat: „*A ve své hlavě!*“

Mnoho ovšem nemáme, bohatci a bohatkyněmi nejsme. Ještě pořád platí skoro plně slovo starého Sychry: „Kdyby se každý náš měděný peníz v zlatý obrátil, toť teprve bychom k zniku přišli!“ Ještě dnes by nám pranic neškodilo, kdyby

každá naše domácnost měla po exempláři té „černé slepice“ z pohádky české, která by alespoň o velkých svátcích snesla své vejce zlaté, a každá obec alespoň na jedné střeše své měla sedět „plivníka“, který by třeba jen jednou za rok, dejme tomu tedy například o svatém Václavě, dle předpisu o polednách, při prvním bácnutí z věže se pozdvih, zatřepetal a jako by z pytle sypal zlato dolů až do bácnutí dvanáctého. Ale v prozaických časech našich půjde to i bez slepic a bez plivníků, protože to bez nich jít *musí*. Nemáme-li mnoho, dáme málo, ale dáme to na „národní lichvu“ — uložíme to na ty malé dětské hlavy a poroste to s nimi, a když ta drobná generace vyroste a doroste, bude kapitál víc než zdesateronásoben.

Ne se přehnat, přepnout, ale také ne se nepřehnat, nedopnout! Kdo nemůže dle chutě své dát právě k svatému Václavu, *před* posvícením a *před* prvním, nechť dá po posvícení a po prvním. My počkáme — čtyry neděle mu třeba počkáme — no aby viděl: my od něho vezmeme svatováclavský dar ještě třeba na týden před Štědrým večerem, ale pak už ne — nemůžem, musíme pak pro Matičku sbírat už zase dar k Štědrému večeru a k Novému roku. Ať se každý jakožto dobrý hospodář dle toho zařídí.

Ale především — neztratíme jen nadšení! Neboť toho sic více nekoupíme ani za peníz drahý, nejdražší!

△ V Praze 3. října

Nebyl jsem na Střeleckém ostrově, na posvícení, ani v neděli, ani v pondělí. Ale vyved jsem to tak chytře, že mou nepřítomnost ze všech dám, co jich tam bylo, — nepozorovala ani jediná.

Měl bych tedy být vlastně přece jen hluboce uražen. Ovšem — kdybych byl samolibý, kdyby nebyla skromnost už jednou neodčinitelným příznakem mým, jako u růže barva, jako u míšenského jablíčka vůně libá. Nene — pryč i s poslední špetkou bezúčelné domyšlivosti, pryč i s nejostýchavější myšlenkou, že muž by mohl zajímat *ženu*! Mohu já žádat, aby dáma na mne hleděla například s tímtež interese, s jakým hledí na svůj moderní šlojířek červené barvy, pod nímž obličej její vypadá krásně, jako by byl pokryt zrovna samými osypkami? Nebo aby myslela na mne třeba jen tolik, mnoho-li na moderní svůj podpatek, který se upravuje teď uprostřed chodidla a činí i „škopkovou“ nohu tak maličkou, tak půvabnou, tak — inu tak nevýslovně pěknou! A mohl bych být rozumné dámě docela snad tak zajímavým, jak je jí nyní vysoký, špičatý, „tyrolský“ klobouk? Jsou to kloboučky — to si myslím! A *každé* dámě sluší, — jen když má dáma *trochu* větší vole!

Krásná, bohatá literaturo česká, jsem pyšen na tebe — nic na světě se nestalo a nestane, aby k tomu v tobě nenalezl se již citát! Odvíráám nepovšimanou frazeologii starého Sychry a na stránce 54 nalezám slova: „Na každou ženskou jednou dojde — i na ty volaté!“ — Génus české řeči, sedě před sto lety tedy na faře v Jimramově, hleděl do budoucnosti, zrak jeho utkvěl na podzimku roku 1885, zalesknul se radostí — a tu zrodila se prorocká, překrásná fráze! — Ještě jsme na tako-

vou krásu ale nějak nenavykli. Kdykoli potkám dámu s tou tyrolskou huškou, leknu se a uhnu trochu stranou. Myslím si: *teď* začne ta holka jódlovat a pak půjde s talířem kolem, vybírat po šestáku.

Ovšem obdržel krásný ten klobouk ihned také svou zcela přirozenou, přiměřenou okrasu. K jeho strmému, nebetyčnému vrcholu může se povznést arci leda pták, na jeho příkrém boku a všemi větry omítaném temeni nemá květina žádného místa, a proto učinily dámy výborně, že podržely za ozdobu zase tedy ptáka. Kvůli změně a kvůli navršené formě klobouku vzaly teď ovšem ptáka již většího. Dříve se lesklo na dámské hlavě leda nějaké kolibri nebo nějaké to křidélko stehličí; teď mají ale už celou sojku, kvícalu, sluku, půl kuřete nebo koroptve, a jakmile se ta krása osvědčí u andělů co do vzrůstu menších, nasadí sobě andělé větší a vzrostlejší najisto na hlavu husu, kachnu, krůtu, volavku, čápa — snad ještě něco jiného „s čápem“. Promenády městské pojednou nabudou vzletného pohledu, „vycpanost“ dámská povznese se ze spodních částí těla až nad hlavu, a rozhovory mužské budou konečně mít okřídlenost svoji — „Viděl jsi dnes moji husu?“ — „„Ano, stála před Rumlem s tou strakatou kachnou z J...ské ulice.““ — A lyricky nadchnutý jinoch zapíše si do svého památníku:

„Dne 15. října, o 11. hodině dopolední, potkal na Příkopech

63 husy,
21 kachnu,
4 čápy,
12 volavek,
19 koroptviček —“

ale já už ten příklad dále nepovedu, někdo by naposled řekl, že chci jen získat mnoho krátkých řádek, kvůli krátkosti fejjetonu, — a měl by naposled pravdu.

Nebyl jsem na Střeleckém ostrově. Nepůjdu nikam, už nikdy nikam. Chodíval jsem na každý bazar, kupoval jako blázen, ale už jsem se zařek. Je tomu pěkná řada let, co jsem ve vlasteneckém tom svém počínání pojednou ustál, co jsem, vyšed z bazaru na Žofíně, postavil se pod velký kaštan, stáhnul

si klobouk na pravé oko, máchnul rukou a řekl: „A teď dost!“

Byl to tenkrát bazar k jakémus účeli dobročinnému. Ten účel byl mi, pamatuju se, dosti lhostejný; ale lhostejno mi nebylo, že jsou tam prodavačkami nejhezčí dámy z celé Prahy, a mezi nimi ovšem ona — Ona! Ta milá květinka, nejmilejší po celém sadě pražském! Ten proutek vonné myrhy, vznášející se z Příkopů vždycky vzhůru po Václavském náměstí až k — však já neřeknu, kam až se ten proutek myrhy vždycky vznášel! Beztoho je už dnes z něho celý sloup a za ním se táhne po ulici houfec lidu drobného, jako se táhl lid izraelský za sloupem do — ale nechme toho!

Vídal jsem Ji den co den. A Ona vídala také mne, to jsem pozoroval. Ale snivý zrak Její jako by byl šepotal: „Copak je to platno, když maminka jde vedle, když si nemůžeme ani promluvit!“

Dnes tedy si promluvíme!

Měl jsem v portmoné celou řadu zbrusu nových pěttek, krásně složených — stály tu jako řada dětí ve vypraných šatičkách, před zkouškou, a chvěly se strachy — já to viděl, že se chvěly. Nic platno — půjdete na ořeru! Oslním andílka svou noblesou, a pak jej oslním také ještě duchaplností svojí — o já, já to umím!

Vešel jsem. Rozhlídl jsem se. Tamhle Ona stojí! A už mne myslím také zpozorovala — to se rozumí, že mne zpozorovala — chudinka čeká asi už dlouho! Abych to nevyvedl tedy nápadně, obrátil jsem se nejprv k opačné straně sálu a blížil se pak teprve loudavým krokem, jehož nejistotu jsem cítil, k Jejímu stánku. Stála tu za stolem s prodavačkou družkou. Pohlédla na mne a usmála se. Ten úsměv mne proniknul, zmámil, až jsem oči sklopil. Kdyby tu alespoň nebyla stála ta „druhá“!

Co ale dělat — vybíral jsem — „Co stojí to?“ — a za všechno jsem dával po pětce. Už jsem měl čtyry misky na popel, dvě škatulky ocelových per, něco placatého dřevěného, o čem jsem nevěděl, co to vlastně je, ještě asi tři nebo čtyry pěkné věci jiné — „A teď vám to složím do balíčku, ne?“ šveholil

anděl, jehož úsměvy byly pořád jasnější a zlatější. — „Prosím!“ povídám a myslím si: „A teď se s Ní tedy trochu pobavíš!“ — Poodstoupla, obalila papírem, obvázala špagátem, s poklonkou mi to podala a — jako by byla nadhozenou mou otázkou přeslechla — obrátila se ke mně zády.

Možno, že ještě dnes leží ten její balíček ve Vltavě na dně, poblíž mústku na Žofin, směrem k mlýnům!

Taková protivná žába! A pak má člověk chodit na bazary a být vlastencem! Vlastencem být — no, to ještě ano; ale na posvícení chodit — ó ne! Ani z našich politiků tam nebyl nikdo. To zas proto, že stálo v novinách, aby prý se každý „taxíroval, jak sama sebe cení, a dle toho svůj příspěvek zřídil“, a naši politikové že se tedy styděli dát příspěvek tak příliš nepatrný.

Ale dámy vybraly i bez politiků a beze mne dost. Proto, že to umějí. Že kdyby byl obchod vesměs jen v rukou dámských, my mužští bychom neměli už dávno ani krejcaru. Také se to už ve světě poznává a v Německu například začínají továrníci místo mužských cestujících agentů mít už jen agentky ženské, vybrané, švitořivé a hezké. Že prý nikdo neodolá a každý od nich koupí.

Nemohli bychom damám přenechat například tedy radě také ten celý svůj obchod politický? Vždyť „diplomatické agentky“ prosluly už v dějinách všech národů! Kdoví zdali by dvě nebo tři vskutku hezké poslankyně na říšské radě nesvedly více než všech těch 64 mužských poslanců dohromady! Zdali by Taaffe se neměl honemhonem k nějakému narovnání s Čechy! A zdali by se nepodařilo i s Němci snad až nápadně rychlé smíření!

Copak dělají naši poslanci na říšské radě? Mluví! A to dovedou dámy také. A co se týče němčiny —

Ale já nechci zapadnout do chyby našich lidí, kteří Českám to jejich němčení vytýkají pořád a pořád! Je to nesmyslné, nespravedlivé, protože nepřírozené!

Žádám na růži, aby voněla česky?

Smím chtít od lilie, aby květla v zemských našich barvách?

Mohu očekávat od večernice, že na mne „prostonárodně“
zamrká:

*Jeníčku, bloudíš,
že za mnou chodíš —?*

Přemýšlejte o tom! — No? — Tak tedy!

NÁRODNÍ LISTY 4. října 1885

△ V Praze 10. října

Někdy už od března opakuje se v rubrice „Různé zprávy“ občas zvláštní ta zvěst, že prý astronomové pozorují letos „zcela neobyčejně intresantní soumraky“. — František Vyskočil výpůjčoval se sice od svého kvartýrského Národní listy den co den, čítal je s obzvláštním porozuměním — vždyť byl po celé gymnasium „primus“ —, ale těmhletěm „soumrakům“ nerozuměl. Až když přišel František Vyskočil teď na studie do Prahy.

Ach ano, vskutku intresantní! Když blíží se večer, ten svátek lidí zemdlených a svátek lidí dobrých. Když František Vyskočil po celodenní užitečné námaze na kulečnicku cítí potřebu, aby z kavárny vyšel ven, tamhle na Příkopy, vyhledatí sobě odměnu i zotavení. Když tisíce lidí vyhrne se tam na chodníky, aby užili „večerního ticha“, šlapali si na kuří oka bez rozdílu národnosti a vzájemných dopřáli sobě drců a štulců. Když nad hlavami šlehá světlo plynové a po nohou je rozestřeno přítmní hrobové. A když ze šera toho vykmitávají zjevy a postavičky, zazvoní odněkud stříbrný smích, zajiskří černé oči, zasvítí oblá tvářička dívčí. Tu, ano tu padne pojednou na člověka „pocit neznámý“, zmocní se ho touha po něčem rovněž „neznámém“, a člověk rád by vztáhl ruku do výše, chytil některou tu postavičku za cop, přitáhl ji — a — a — já ani nevím, co všechno by jí učinil člověk — člověk bývá ukrutný člověk! — „Intresantní soumrak“, *pravda!*

Inu tedy té zábavy uživejte, Františku Vyskočile a Václave Votočilku a Josefe Vomáčko, uživejte ji i vy, Liduško Veselých a Boženko Vamberovic a Johanko Vlachova, ale nezapomínejte, že na světě nejste *jen* pro zábavu, pro rozkoš! Propánaboha, *nezapomínejte* mi na to! Neslyšíte, že volá vlast? Nečtete denně v německých časopisech, že nám schází kultura? Nevíte, že jste byli do Prahy dáni kvůli školám? Použij-

te tedy svědomitě příležitosti vám skytané, příležitosti hojně! Není výmluv — už veřejně v novinách oznámil vám výtečné přednášky své zemský* taneční profesor pan Karel Link, oznámili i jiní ještě páni profesori, docenti a mistři vysokého učení parketního, Čejka a Pirník, Kaska a Horák, Rech a — a snad ještě někdo. Neváhejte a dejte se již „inskribovat“, zcela dle chutě své, dle svého nadání, a také dle toho, máte-li blíž do Krocínovy ulice nebo do Besedy měšťanské, do mikulášského kláštera nebo na Střelecký ostrov. A sepni ruce své, ty mladíku Františku Vyskočile, a obrať modré oči své k nebesům, ty mladice Liduško Veselých, a děkujte Všemohoucímu vroucně, že vyučování tanci nepatří do „sféry politické“, že o ně se nestarají političtí vůdcové naši. Sic byste se vy holátka česká musili kadrile teď učit někde na mlatě, a než byste se chytli do kalupu, musili byste dokázat v přísné zkoušce, že umíte říkat: „O — ich bitte!“

Jen neodkládejte! Nemyslete si nikdo: „Což já — já jsem geniální, já to dohoním! Už teď, bez učitele, umím dost pěkně tento!“ Ach, jakž jsi na omylu, křesťanská duše! Snad, mladíku dobrý, chodíš už deset let po tomto světě; ale věř — „pořádného kroku“ nedovedeš *doznes!* Snad, mladice pěkná, točíš se už na osmnácte let před zrakem zkoumavých mužských; ale zatočit se při „tour-des-mains“ libě a pěkně — ach, holčičko, *to je jiná!* Trvá to věru hezky, než i duch vnímavý pronikne kadrilu zcela. Ještě dýl, než člověk naučí se řádně „besedě“. Ukrutně ale dlouho, než do nohou vejde „velký mazur“. Čas plyne jako voda, dva tři měsíce odletí jako pírkó, přijde masopust, přijdou plesy, ty se postavíš do řady — vlast na tebe upře zraky své — vlast zavrtí hlavou — „I jeje, to je škandál!“

Když už tě neodchovávají k ničemu jinému než k tanci, mládeži česká, tanč alespoň dobře! Když už neděláme všichni

* Dojde-li přece na dělení české země, a budou-li tedy dělit i zemského tanečního mistra pana Linka, nevím věru, jak bude pak vypadat! Před dvaceti lety, když ještě já jsem nabýval moudrosti ve škole jeho, nebyl přítel Link co do tělesných rozměrů svých právě „z těch větších“; snad ale od té doby trochu vyrost.

dohromady nic, pranic, než že se bavíme a bavíme, tedy se bavme alespoň dle plánu!

Nu, já nechci fňukat. Vždyť co do jádra svého nejsem vlastně žádný pesimista. Nenaříkám nikdy na náš národ více, než je právě pro nedělní číslo zapotřebí, a přiznávám zde tedy milerád, že bez plánu zrovna nejsme. Ba že potichu pracuje se v dotýčném zábavním směru dosti mnoho u nás, více než asi nepřátelé naši se domýšlejí. Zima přijde a my tu budeme přece jen stát jako obrněný muž, jako jediná tančící, výskající, vztekající se litina. To musím říci.

Tyto dny jsem obdržel list, pražskou poštou. Uvnitř asi osm elegantně tištěných řádek a na nich se dává „mému Blahorodí“ (to slovo člověku tak nějak lichotí) zvěst, že prý v Praze v jistém kroužku mužů povstala „myšlénka“ uspořádat tento masopust *velký kostýmní ples*. Že prý je dále toho a toho dne tam a tam zařizující schůze a k té prý ti pánové „moje Blahorodí“ tedy uctivě zvou. Podpis: *Zařizující komitét*. — Vzdávám neznámému mně „komitétu“ tímto svoje rovněž uctivé, co nejupřímnější díky.

„Zařizující komitét“! Nepřipomíná vám to podpis z roku 1863 „Národní vláda“? Nebo nihilistickou „Národní vůli“? Nebo starobenátské „Consiglio degli Dieci“? Nebo staroněmecké „D. h. V.“ (Die heilige Vehme)? Nebo tak něco?

Obrovská myšlénka! Beru čelo do obou dlaní, mačkám hlavu — vskutku, kostýmní bál našemu národu ještě scházell! Už jsme vyvedli mnoho na národu roli dědičné, ale kostýmního bálu jsme na ní ještě nevyvedli! Myšlénka překrásná a pod ní ten podpis jednoduchý, prostý: „Zařizující komitét“! Žádný předseda. Žádný první a druhý místopředseda, žádný jednatel nebo kasír, žádných dvanáct prvních a dvanáct druhých výborů, nic, pranic než „zařizující komitét“!

Každý si může pomyslit lítost mou, když jsem viděl, že zrovna dne toho a toho do té schůze nemohu, a kdybych i toho a toho mohl, že nemohu zase tam a tam. Musím sama sebe odšoupnout stranou, kdy kynou tak zcela nepochybné zásluhy, kde jedná se o přípravy ku věci tak velké. Ale na bál přijdu — to slibuju!

Kostýmní ples — jaká to podívaná! Tisíc, snad dva tisíce Čechů, a všichni přestrojeni „za něco“!

Asi sto převlečeno za hrdiny. Jeden zcela opravdovský Žižka, druhý veritábl Prokop, třetí celý Mikuláš z Husince, čtvrtý Prokůpek, pátý Jiskra Brandejs — sál zaduní, parkety prasknou!

Druhé sto převlečeno za opravdovské politiky a diplomaty státníky — Cavoura, Bismarcka, Deáka.

Třetí sto samá česká postava báječná: statečnost, láska k vlasti, bezmezná obětavost, nezlomná důslednost — a co jich ještě zná bohatá mytologie česká.

A o půlnoci dle dobrého zvyku impozantní, obrovský průvod, polonéza v tanečním sále ještě nevidaná. My umíme dělat tak krásné národní funusy — tedy o půlnoci „národní funus“!

Snad nebude právě zasedání říšské rady a převezme z navyklé ochoty uspořádání „národního funusu“ sám — ty můj bože, vždyť každý tu osvědčenou sílu zná, vždyť — —

Ach, Františku Vyskočile, kam jsi mne to zaved!

△ *V Praze 21. listopadu*

Vím, že spanilé čtenáře moje nezajímá teď nic, pranic jiného než válka mezi Bulharskem a Srbskem. A nedivím se tomu ani dost málo. My Čechevové jsme už jednou takoví, že jakmile zařinčí někde zbraně, už se nám jiskří zraky, chvějou ruce a napíná týl jako býku. A kdyby bojiště bylo od nás sebevíce vzdáleno, naše kuráž proto není pranic menší, naopak!

Rád bych tedy posloužil čtenářům odtamtud nějakými pěknými, hezky názornými zprávami, ale když sám nic nevím! Události se tam rodí a rojí jako jepice, míhá se to zrovna před očima, člověku jde hlava kolem. Pára a elektřina osedlaly si již i vojáky, bitvy se svádějí, prohrávají nebo vyhrávají po tuctech denně, nejdelší válka trvá osm dní. Kde jsou ty doby, kdy jediná válka trvala třeba třicet let, kdy před jedinou pevností „leželo“ vojsko někdy až pět roků, a jakmile uhodil například první mráz, obě válčící strany natáhly si palcové rukavice, nakoupily si dříví a erceptli a řekly: „Až zas 1. května — bude-li totiž sucho!“

Dnes to ale jde jako závatný vír. Učiním tedy as nejlíp, když zde zcela prostě sestavím všechny telegramy, které nás došly včera, především a ve středu a které přijdou ještě dnes, zejtra a pozejtří, a přenechám čtenáři pak to ostatní. Tedy:

Z Bělehradu 18. listopadu. Král Milan, nemoha déle snést provokující koukání se Bulharů, vypověděl válku. Za ohromujícího „éljen!“ hnulo se srbské vojsko kupředu.

Ze Srédec 19. listopadu. Velké vítězství Bulharů na celé čáře u Slivnice. Bulhaři vnikli do Srbska, na šest kilometrů.

Z Bělehradu 20. listopadu. Ukrutné vítězství srbských zbraní. Vidín dobyt. Celá bulharská armáda obklíčena.

Srbské přední strážě stojí tak blízko u Srědce, že sobě své remontoárky řídí dle hodin na srědeckých věžích.

Ze Srědce 21. listopadu. Vítězství jako hora. Srbská armáda rozprášena; levé křídlo hozeno do Dunaje, pravé do Timoku, střed částečně do Driny, částečně jinam. Bulharské přední strážě nalezájí se až v topčiderském parku u Bělehradu a pijou tam kozí mlíko.

Z Bělehradu 22. listopadu. Rozhodnuto. Vítězství Srbů úplné. Ruščuk napaden o 10. hod. ráno a dobyt v největším chvatu, protože o 2 hod. 17 minutách odpoledne odjíždí od-tamtud vlek už k Varně. Mezi zastávkou na šumenském nádraží (15 minut) dobyt Šumen. Kvečeru dobyt Varna, hned po příjezdu.

Z Cařihradu 23. listopadu. Takovýhle jux nebyl ještě ve světě! Výmysl co nejskvělejší! *Žádná válka nebyla mezi Bulharskem a Srbskem!* Za ochrany chytře vymyšlených, svět úplně omamujících telegramů byli se spojili zatím Srbové s Bulhary, porazili několik tureckých armád, dobyli Cařihradu, přerazili (vlevo od evropské konference) přes Bospor do Malé Asie, dobyli Malé Asie, pak Arménska, pak Perska a Sýrie a Palestiny, a pak tím vším učinili ruskému carovi prezent. Car se smál, až byl celý fialový. A pak zaklepal vlastnoruční pravou rukou Alexandrovi a Milanovi na rameno a ráčil říci: „I vy vokáčové malí!“ —

Zde tedy ty zprávy jsou. Ať si s nimi čtenář teď dělá, co chce; jsou jeho. Chtěli jsme ovšem k Milánovi poslat „zcela zvláštního“ dopisovatele svého a dát mu na něho „zcela zvláštní“ — instrukce svoje, ale když ty věci byly tak spleteny a vyvíje-ly se tak zázračně rychle! Je to vykutálený synáček matičky Slávy, tenhle Milán! Ostatně — vždyť ho už známe!

Battenberga však jsme ještě dobře neznali. Jediné, co se o něm tvrdilo „zcela zaručeně“, bylo, že je rád zamilován. Že prý ve Srědci jakás hezounká, pikantní Francouzka sluní se v záři jeho přízně. A v jeho paláci prý je pěkných německých panských a komorných, že připadá výběr mezi nimi citlivému člověku zrovna až těžko. To se mně na něho líbilo, to musím říci! Vzpomněl jsem si na Schillerovy děje Povstání v Nizo-

zemsku, kdež stojí výslovně, že „vojínové zamilované náтуры jsou vždycky také hrdinové“, a ihned jsem soudil: Battenberg je hrdina. A *jest* — všechna úcta!

Ovšem — kdyby to viselo vždycky jen na zamilovanosti! To bychom my Češové byli as tak nejhrdinnějším národem. A *nejme*. Bývaly arci časy — — ne, já nebudu zase vlastní maso řezat! Časy se mění, lidé se mění, národové se mění. Před dvěma tisíci lety byl Helén Diogenes slavným filosofem v Aténách a dnes je Helén Diogenes obchodníkem s módním ženským zbožím ve Smyrně, oznámil zrovna před týdnem konkurs — čti „konzulární zprávy“ — a diví se tomu snad někdo? Zrovna tak ale u nás: kdyby dnes nějaký český Žižka utíkal před Němcem nebo nějaký český Jiskra utíkal před Maďarem, ani ramenem nepokrčím!

Tomu právě se říká „pokrok“. A my budeme teď *ještě* pokročilejší! Nový pan ministr vyučování ujme se prý nyní rakouské mládeže a vypracuje zcela nový řád, týkající se „dohledu na posluchače universitní“. Aby totiž z nich stali se mužové *scela* dokonalí. Je to ministr „náš“, a „naši“ ho budou tedy podporovat, to se rozumí. Jenže „naši“, vedeni jako vždy neodolatelnou touhou po obzvláštním a zcela určitém vyznačení českého stanoviska, budou umět prosadit, aby řád *pražských* vysokých škol se týkající vyhovoval skutečně a zcela českému a národnímu našemu životu a zároveň i všem požadavkům moderní doby.

§... Svoboda vyučování na vysokých školách budiž *úplna*. Přednášky mohou se dít dle kterékoli knihy úředně schválené. Každé přednášce bude přítomen úředník dohlížitel.

§... Rozvoj spolkového života mezi studenty má *se podporovat* co nejupřímněji. Zvláštní ale podpory zasluhují spolky, které sobě učinily úkolem zakládání knihoven po venkově českém; proto také budou se jim občas zdarma sdělovati seznamy, které a jaké knihy do těch knihoven dáti se smějí a které nesmějí.

§... Budiž *pilně* hleděno k tomu, aby mládež, učinivši zadosť školským povinnostem svým, osvěžovala se také vždy zas *sábavou* dobrou. V tom směru nebudtež jí kladeny překáž-

ky žádné a přítomný úředník dohlížitel činnou soudílností při hrách společných pobádej k živosti a veselosti. Zvláště se ale odporučují hry s lehkým tělocvikem spojené, jako: o fizule („do důlků“), „na kokše“, „na jelito“, „na umrlého žida“ atp.

Posluchači vysokých škol technických zahrajou si se vzhledem na své budoucí povolání zajisté as nejraději „na barvy“, „na řemesla“ nebo v míč („mistr“, „přebíhaná“, „veliký pasák“, „malý pasák“), kdežto posluchačům universitním bude zase nejmilejší něco poetického, jako například otloukání píšťalek, „na nebe a peklo“, „na zlatou bránu“ atp.

Hry jako „žalman“, „na koukol“ ap. vylučují se jakožto *nemravné*, protože při nich hrávají i děvčata s sebou. Rovněž se netrpí hra „na straku“; dějeť se o zelené lusky, a mohla by tedy snadno v nevinné mysli vzbudit touhu po hazardu.

§... Do hostinců a kaváren studující *smí*. Ale jen v průvodu muže staršího, řádného občana, který platí alespoň 20 zl přímé daně. Sklepník má právo dát si předložit kvitanci, že občan zaplatil daň za půl roku napřed.

§... Procházky jsou *volné*. Studující musí se ale procházeti vždycky „po třech“. Na Příkopy a do Ferdinandovy třídy smí se od 4—7 hodin ráno. Doma musí být student již o 8. hod. večerní a domovnice má mu ve zvláštní knížce den co den zapsat, kdy přišel, a připojit podpis a stampiglii.

§...

§...

NÁRODNÍ LISTY 22. listopadu 1885